

Ministerie van Justitie en Veiligheid

UITGEBUIT

*Verhalen van
slachtoffers van
mensenhandel*

UITGEBUIT

Verhalen van slachtoffers van mensenhandel

Voorwoord

Slachtoffers van mensenhandel krijgen een stem

Mensenhandel is een veelkoppig monster dat zich op verschillende manieren manifesteert. Het gaat om mannen en vrouwen die zich onder dwang moeten prostitueren. Het gaat om jongens en meisjes die tegen hun wil de criminaliteit ingezogen worden. En het gaat om mensen die onder erbarmelijke omstandigheden moeten werken zonder fatsoenlijke betaling. Mensenhandel is ver weg op andere continenten, én het is dichtbij. Het is bij jou in de stad. Het is bij jou om de hoek. Het is de verkoper in de souvenirwinkel die dag en nacht achter de counter te vinden is. Het is de vrouw een paar deuren verder die geslagen wordt en die altijd 's avonds vertrekt om de volgende ochtend pas thuis te komen.

Niemand kan of mag zijn blik afwenden van het complexe probleem dat mensenhandel is. Daarom is in het regeerakkoord van het kabinet Rutte-III afgesproken dat de aanpak ervan intensief opgepakt wordt. In het programma Samen tegen mensenhandel slaan de ministeries van Justitie en Veiligheid, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Buitenlandse Zaken de handen ineen. Een belangrijke constatering hierbij: effectief beleid maak je niet alleen. Er is nauw contact nodig met maatschappelijke organisaties die dagelijks slachtoffers van mensenhandel begeleiden, met politie, het Openbaar Ministerie en gemeenten.

Wat bij het ontwikkelen van Samen tegen mensenhandel duidelijk geworden is, is dat veel informatie komt vanuit zorgcoördinatoren en hulpverleners die direct contact hebben met slachtoffers. Dat is een goede zaak. Maar slachtoffers zelf komen nauwelijks aan het woord. We praten dus veel meer over slachtoffers dan met hen. En dat moet veranderen. Slachtoffers moeten een stem krijgen als we de aanpak van mensenhandel werkelijk effectief willen maken. Hun ervaringen en hun levensverhalen vormen bronnen van unieke kennis en waardevolle informatie om te bepalen waaraan slachtoffers behoefte hebben. Hierbij zijn ervaringsdeskundigen van onschatbare waarde: deze slachtoffers beschikken na een hbo-opleiding over de handvatten om andere slachtoffers professioneel bij te staan.

Deze bundel konden we maken dankzij de overlevers en de ervaringsdeskundigen, die bereid waren hun ingrijpende verhalen te delen. Hun verhalen geven een beeld van de hel waar zij doorheen zijn gegaan. Hun verhalen leveren een bijdrage aan de effectieve aanpak van mensenhandel. Zonder hen, zonder de *survivors* en de ervaringsdeskundigen, was deze publicatie niet mogelijk geweest.

Ankie Broekers-Knol

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Thabo

pagina 10

Nyah

pagina 16

Mariah

pagina 46

Maria

pagina 52

6
Joni

pagina 22

Selena

pagina 28

Mohini

pagina 60

7
Daniëlle

pagina 66

Vivianne

pagina 34

Rakesh

pagina 40

Corazon

pagina 72

Nubia

pagina 78

Verantwoording

Alle mensen in dit boek deelden belangeloos hun ervaringen. Hun verhalen zijn opgetekend, zoals zij het zelf beleefd hebben. Dit kan confronterend zijn voor organisaties binnen het mensenhandeldomein. De twaalf levensverhalen laten eens te meer zien hoeveel gezichten mensenhandel heeft en hoeveel impact het heeft op mensenlevens. Ter bescherming van de slachtoffers zijn, waar dat nodig of vanuit de persoon zelf gewenst was, namen gefingeerd en verblijfplaatsen onvermeld gebleven. Elk van de geïnterviewden gaf aan te hopen dat hun verhalen bijdragen aan een groter bewustzijn over mensenhandel en meer begrip voor de slachtoffers ervan.

Slachtoffers

Eenmaal uit hun ellendige situatie, willen de meeste slachtoffers van mensenhandel graag door met hun leven. De ervaringen een plek geven, wegstoppen en een nieuwe, betere toekomst tegemoet. In hun situatie een begrijpelijke keuze. Toch leveren hun ervaringen een belangrijke bijdrage aan een goede aanpak van mensenhandel. Wie het aan den lijve ondervonden heeft, kan immers vertellen wat er gebeurd is en waar hulpverleners en beleidsmakers op moeten letten om

mensenhandel te herkennen en te bestrijden. Laat de slachtoffers aan het woord; zij kunnen adviseren en meedenken over het beleid dat hen en heel veel anderen aangaat en direct raakt. Zij kunnen vertellen waaraan slachtoffers behoefte hebben als ze aan hun verschrikkelijke situatie ontsnapt zijn. En bovenal maken hun verhalen inzichtelijk hoe complex en vernuftig mensenhandel in elkaar zit en hoe lastig het is er adequaat op te reageren.

Thabo
Nyah
Joni
Selena

Vivianne
Rakesh
Mariah
Maria

Een leven onder de schaduw

Thabo | Nigeria

Er trekt een bezorgde blik over het gelaat van de 29-jarige Thabo* uit Nigeria. Hij draagt de last van een getekend leven op zijn schouders. Hij vluchtte naar de veiligheid van Europa, omdat: “Mensen in mijn land die een zekere levensstijl kiezen, niet vrij kunnen leven.” De ontsnapping uit Nigeria leidde echter tot gedwongen prostitutie. Thabo hoopt dat zijn wonden helen, want hij wil weer kunnen lachen en hij wil een waarlijk vrij leven leiden.

Hij loopt voorbij. Een schaduw onder een dikke winterjas. Draait om. Wacht op de hoek van de straat. Het is ijskoud, een miezerregen hangt als een grauwe sluier over de monumentale gebouwen van het Scheepvaartkwartier in Rotterdam. Pas als we hem buiten omzichtig benaderen, durft Thabo het café te betreden waar we afgesproken hadden.

Voordat hij zijn capuchon afdoet, spiedt hij door de ruimte. Pas als hij geverifieerd heeft dat het veilig is, zet hij de donkere zonnebril af. Hij legt

‘Als je wil dat ik doodga, laat me dan in vrede sterven en niet als prostituee of drugskoerier’

zijn wenkbrauwen in de palmen van zijn handen. “Ik wilde met je praten”, mompelt hij na een lange stilte. “Ik wil het echt wel, maar de wonden zijn te diep. Het zijn wonden die ik wil laten helen, niet weer openrijten. Herinneringen ophalen maakt de pijn erger en ik wil juist vergeten. Een diepe zucht. Dan gaat hij rechtop zitten en bestelt een warme chocolade met slagroom. Hij staart meewarig in de zachte regen en fluistert haast onhoorbaar: “Oké. Ik vertel mijn verhaal. Maar het is *bogos*. Dat betekent dat het lang en groot is. Ik vertel de belangrijkste gebeurtenissen en hoop dat je dan begrijpt wat ik heb meegemaakt.”

Vrees voor zijn leven

“Na de universiteit ging ik werken bij de immigratiedienst van Nigeria. Ik kreeg ook uitdagingen door de manier waarop ik besloot te leven. Als voorbeeld: in mijn land vinden veel mensen het abnormaal als je een gay of lesbisch leven leidt. Dat werd een steeds grotere uitdaging en ik moest steeds meer mijn best doen om niet betrapt te worden. Collega’s begonnen te zeggen dat ik niet hoorde te werken bij de immigratiedienst, omdat ze gingen vermoeden dat ik een dubbelleven leidde.” Zijn verhaal stukt. Thabo kijkt omlaag en stelt: “Ik wil mijn zonnebril opdoen, is dat goed?” Het blijkt te werken als een masker: ineens gaat het praten makkelijker, ontspant zijn lichaam achter de relatieve veiligheid van de donkere glazen. Hij vertelt over de constante angst waarmee hij leefde en over zijn meerderen die hem het werken onmogelijk maken. Hij werd overgeplaatst naar het oosten van het land, om vervolgens weer naar het zuiden overgeplaatst te worden. “Ze deden het met opzet, maar wel allemaal onder het voorwendsel van ‘de dienst vraagt het van je’.” Als hij opnieuw overgeplaatst wordt, begint Thabo te vrezzen voor zijn leven: “Ze wilden me

naar het noorden sturen, het deel van Nigeria waar de Sharia wetgeving van Boko Haram geldt. Ik wist zeker dat ik er vervolgd zou worden.” Vluchten lijkt zijn enige optie, maar als immigratiemedewerker kan hij niet zomaar de grens over. “Ze zouden me daar aangehouden hebben, want ik had geen verlof. Ik was aangewezen op het illegale circuit.”

Schulden afbetalen

Thabo ontmoet een man die zegt hem het land uit te kunnen smokkelen, maar daarvoor moet hij een enorme som geld betalen. Geld dat hij niet heeft. Thabo sluit de deal dat hij terugbetaalt wanneer hij gesetteld is in Europa. In de zomer van 2017 vlucht hij over land en over zee naar Italië. “God was me goed gezind; ik ben onderweg niet gestorven. Daar ontmoette ik een zakenpartner van de man die me had geholpen te ontsnappen. Hij bracht me naar Nederland en ik moest al mijn papieren inleveren, zodat hij me aan werkdocumenten kon helpen. Maar in plaats van hulp te krijgen, wordt Thabo opgesloten in een huis met meerdere andere mannen die Afrika ontvlucht zijn. Zijn bewakers stellen huishoudelijk werk voor om zijn schulden af te betalen. “Op mijn eerste werkdag bleek het om iets heel anders te gaan.”

Eerst weigert hij nog, maar hij wordt gedwongen de prostitutie in te gaan vanwege de schulden die hij heeft: “Ze hadden over mijn levensstijl in Nigeria gehoord. Het was verschrikkelijk om dingen te doen die ik uit mijzelf helemaal nooit zou doen. Toen ze vertelden dat ik ook als drugskoerier moest gaan werken voor ze, voelde ik me ziek. Ik besloot te ontsnappen, want ik dacht: als je wil dat ik doodga, laat me dan in vrede sterven en niet als prostituee en drugskoerier. Bij een klant legde ik mijn situatie uit. Hij was geraakt door

mijn verhaal en zei: ‘Het enige dat ik kan doen, is mijn achterdeur van het slot halen en de andere kant op kijken. Jij weet wel wat je moet doen.’ Ik rende de nacht in en doolde lange tijd door de straten.”

Dan ontmoet hij een Ghanees, die hem het telefoonnummer geeft van een organisatie die ontheemde mensen helpt. Daarvan krijgt hij een schuilplaats, terwijl de politie ingeschakeld wordt om zijn zaak te onderzoeken. Het onderzoek naar de criminelen die Thabo als seksslaaf gevangenhielden, is nog niet afgerond. “Ik kan dus ook niet terug naar de stad waar ze me vasthielden. Ik ben ook bang dat ze me alsnog vinden, daarom ben ik altijd waakzaam.”

Zijn ware gezicht

De wetenschap dat de Nederlandse overheidsorganisaties helpen, aan zijn kant staan, vermindert de stress wel: “Ik werkte in uniform maar de Nigeriaanse overheid maakte mij het leven onmogelijk. Maar hier beschermt de overheid mij en dat geeft hoop voor de toekomst. Ik hoop dat ik straks in staat ben een vredig leven te leiden, waarin ik kan uiten wie ik ben zonder dat dit als abnormaal bestempeld wordt. Ik wil lachen, vrolijk en gelukkig zijn. In Nigeria leefde ik onder de schaduw, niet in de schaduw maar nóg verder weggestopt. Het is niet makkelijk het masker af te zetten en voor het eerst mijn ware gezicht te tonen, maar ik hoop dat het mij in de toekomst gaat lukken.”

Hij lacht een droeve glimlach en zet zijn zonnebril weer af. Het signaal dat hij verteld heeft wat hij nu kan vertellen. De opluchting straalt van zijn gezicht. Hij neemt een ferme slok van de inmiddels koude chocolademelk en staat op. Hij rekt zich uitgebreid uit en loopt weg. Traag slokt de grijze sluier van de nog altijd druilende miezerregen hem op.

* Op verzoek is een fictieve naam gebruikt. Thabo’s werkelijke naam is bekend bij de auteur.

De victim bias in onze westerse blik

Onderzoek laat zien dat psychische problemen vaak oorzaak én gevolg zijn van mensenhandel. Door eerdere klachten of trauma’s, zoals hier uitsluiting van het slachtoffer, zijn mensen kwetsbaar om slachtoffer te worden. Daarnaast hebben slachtoffers psychische problemen ten gevolge van de uitbuiting, waarbij de mate van geweld en vernedering én de duur daarvan mede bepalen hoe groot de psychische problemen zijn. Vooral suïcidale neigingen en PTSS zijn veel voorkomende klachten. Klachten zijn het ernstigst vlak na de uitbuiting, maar ook op de lange termijn houden psychische problemen aan.

Er is weinig aandacht voor de psychische gevolgen van uitbuiting. Zeker bij buitenlandse slachtoffers leiden psychische klachten vaak tot scepsis. Dit komt grotendeels door onze westerse blik. Wij kunnen ons geen voorstelling maken van wat zich in het land van herkomst of tijdens de migratie heeft afgespeeld. Daar komt bij dat die verhalen lastig te verifiëren zijn. Wij hechten aan verifieerbare data en officiële documenten; voor bijvoorbeeld West-Afrikanen is tijdstip, datum van vertrek en duur van de reis minder relevant, dus die data weten zij gewoon niet. Wij hebben wat we in de wetenschap een victim bias noemen. Wees daar alert op en corrigeer jezelf. Vraag je af of jouw conclusie echt logisch is, of dat deze gekleurd is door onze westerse kijk op de zaak of je individuele beoordeling. Besef daarbij ook dat het belang van het slachtoffer soms schuurt met het belang van de opsporing. Een snelle aangifte, bij ons de norm, is soms onmogelijk omdat het trauma nog te vers is.

Conny Rijken

Professor mensenhandel en globalisering,
Universiteit Tilburg

‘Het is niet makkelijk het masker af
te zetten en voor het eerst mijn ware
gezicht te tonen’

‘Ik ben in de ban van een vloek’

Nyah | Nigeria

Nyah* liet Nigeria achter zich voor een beter leven. Ze kreeg er een leven van gedwongen prostitutie onder invloed van mensenhandelaars voor terug. Letterlijk: voordat ze vertrok, werd ze onderworpen aan een voodoo-ritueel. Dat bond haar aan de vrouw die haar hielp Nigeria te ontvluchten zolang ze schulden had bij haar ‘redder’. Ze wist te breken met haar miserabele leven, maar moet wel nog altijd afrekenen met die vloek ...

Een rood verduisterend gordijn houdt de buitenwereld op veilige afstand. Nyah en haar kamergenoot, beiden uitgebuit, schrijden in een stille dans door de ruimtes, alsof ze proberen de vreselijke herinneringen in hun getroebleerde geesten niet wakker te maken. Nyah schuift het gordijn opzij en kijkt naar buiten, ze rommelt aan een versleten rozenketting die haar moeder toestuurde als teken van steun. Met een nauwelijks merkbare, bezorgde glimlach laat ze het gordijn los en gaat zitten. Ze is nerveus,

maar pakt zichzelf bij de kladden en zegt, gedeceideerd de schroom van zich afschuddend: “Mijn verhaal moet verteld worden.”

Voodoo

“Ik ben geboren in Maiduguri, de hoofdstad van Borno in het noorden van Nigeria. Na het overlijden van mijn vader verhuisden we naar Edo, een staat in het zuiden van het land. Daar groeide ik op met mijn moeder, broertjes en zussen. Ik was zeventien toen ik ging werken bij een benzine-station om de familie en mezelf te onderhouden.” Het leven is hard en Nyah neemt de hulp aan van een vriendin die haar introduceert bij een dame die Nyah, en in het kielzog haar familie, een beter leven kan schenken in Europa.

“Ze bood de mogelijkheid iets van mijn leven te maken in Europa. Daar zou ik goed geld verdienen in een restaurant of de ouderenzorg, waarmee ik op afstand ook mijn familie kon onderhouden. Banen te over, stelde ze. Het enige dat ik hoefde te doen, was 35.000 euro betalen. Als ik dat niet had, kon ik het wel van haar lenen. Ik stelde bang te zijn het niet te kunnen terugbetalen, maar zij bezwoer me dat ik heel veel geld ging verdienen. Wel wilde ze er zeker van zijn dat ik zou terugbetalen en daarvoor stelde ze een voodoo-ritueel voor. Ik moest mijn nagels knippen en mijn schaamhaar afscheren. Tijdens het ritueel, waarbij mijn nagels en schaamhaar werden gebruikt, slachtte hij een kip. Ik moest het rauwe hart opeten, gin drinken en de spreuk herhalen. Daarmee was ik verbonden met de vrouw, zodat zij er zeker van kon zijn dat ik zou terugbetalen. Als ik wegren en niet betaal, word ik gek of ga ik dood aan allerlei verschrikkelijke dingen.”

Ontelbaar veel mannen

Nyah draagt de zorg voor haar zevenjarige dochter over aan haar moeder en vliegt met een visum op zak naar Rusland. Daarvandaan gaat ze door naar Duitsland. “Ik werd van het vliegveld opgepikt door een man die me kon helpen te settelen en

werk te vinden. Wel had hij mijn broek en ondergoed nodig om op te sturen naar de voodoo-dokter, als bewijs dat ik goed was aangekomen. Daarmee kon hij de toverspreuk verbreken als mijn schuld was afbetaald.” En dan zegt de man iets waardoor de grond onder Nyah’s voeten wegvalt: ‘Je betaalt je schuld terug via prostitutie.’ Ze is diep geschokt, want in Nigeria worden prostituées behandeld als outcasts. Ze eist de vrouw te spreken, maar dat wordt een ijzingwekkend gesprek. “Zij zei: ‘Wat voor werk zou je dan kunnen doen om me terug te betalen zonder geldige documenten in Europa?’ Doordat we aan elkaar verbonden zijn via voodoo, kon ik niet anders dan meewerken.”

Op een koude winteravond, als de deur niet goed vergrendeld is, weet ze te ontsnappen uit de woning waar ze gevangengehouden wordt. Koud tot op het bot bereikt ze een vluchtelingenkamp waar ze kan schuilen voor de kwelgeesten die haar al drie maanden dwingen tot betaalde seks. De overheid biedt hulp: “Ik mocht naar school en ze regelden een veilig huis. Na meer dan een half jaar, vond ik de kracht om mijn moeder te bellen en te vertellen hoe het met me ging.” Haar moeder bleek erg overstuur, want zij had niets meer vernomen sinds Nyah’s vertrek uit Nigeria. “Ze vreesde dat ik de tocht niet overleefde had. Bovendien zocht de vrouw die me geholpen had haar regelmatig op en zij beschuldigde mijn moeder ervan dat ze met me samenzweerde om mijn schuld niet te hoeven afbetalen. Ze dreigde dat mijn moeder mijn schuld moest afbetalen als ik niet terug zou keren naar haar handlangers.”

Vreselijke vragen

De dreigementen, samen met de vooedovloek, maken dat Nyah inderdaad weer contact opneemt. “Ik moest mijn familie beschermen en was bereid daar alles voor te doen. Dus kreeg ik een nummer van een groep Bulgaarse pooiers in Nederland. Bij hen kon ik de helft van mijn inkomsten houden om mijn schuld af te betalen.

Maar klanten vroegen me vreselijke dingen, anale seks bijvoorbeeld. Alleen het idee al maakte me ziek.”

Als ze op een dag naar een afspraak toegebracht wordt, blijken de klanten undercover politieagenten. Nyah wordt ingerekend voor verhoor. “De agenten bleven maar vragen naar mijn werkgevers en ook al was ik doodsbang voor ze, ik heb uiteindelijk alles verteld wat ik wist. Na twee maanden, lukte het de politie de Bulgaarse bende op te pakken en zij zijn gelukkig ook veroordeeld.” Het beste aan deze aanhoudingen: de mensenhandelaren in Nigeria worden bang. “De vrouw is nooit meer bij mijn moeder langsgegaan. Mijn moeder is naar de voodoo-dokter gegaan en vertelde dat de vloek onder valse voorwendselen uitgesproken is. Nu kan de vloek verbroken worden, maar dan moet ik zelf bij de dokter langs. Daar ben ik nog niet klaar voor. Ik heb werk gevonden, ik verpak vlees in de fabriek. Het eerste geld dat ik verdiend heb, stuurde ik naar mijn moeder.

Zij heeft een koe geofferd en zo tijd voor mij gekocht bij de voodoo-dokter. Ik bouw mijn leven op, heb psychologische hulp om de demonen uit mijn verleden het hoofd te bieden én kan straks op tijd in Nigeria zijn om de vloek te verbreken.”

Nyah zucht. Haar verhaal vertellen, put haar uit. “Ik kan mijn familie in Nigeria onderhouden, dat maakt me gelukkig. En ik vind nu eindelijk het leven waar ik naar zocht. Ik ben nog niet dapper genoeg, maar eens ben ik in staat om vrouwen in mijn land te vertellen wat er is gebeurd met mij. We horen alleen mooie verhalen, maar in werkelijkheid zijn er heel slechte mensen die je de prostitutie insleuren en aan de drugs helpen om je afhankelijk te maken van hen.”

** Op verzoek is een fictieve naam gebruikt. Nyah’s echte naam is bekend bij de auteur.*

Buiten ons zicht

Dit verhaal geeft één van de moeilijkheden aan waarmee de politie te maken krijgt bij de opsporing van mensenhandel: de uitbuiting vindt plaats buiten ons zicht. Het verhaal van Nyah begint in het buitenland. Daar wordt ze geworven door misleiding en door misbruik te maken van haar kwetsbare positie. Haar kwetsbaarheid wordt in Nigeria vergroot door haar een lening te laten afsluiten. De politie in Nederland ziet dat niet. Hetzelfde geldt voor het vervoer, ook dat vindt buiten ons zicht plaats. Nyah’s heeft te maken met twee verschillende verdachten. De initiator, die de uitbuiting start met het doel er beter van te worden. Hier is dat de vrouw in Nigeria. Zij misleidt en maakt misbruik van een kwetsbare positie (de middelen) en zij werft (de handeling) met het doel

Nyah uit te buiten. En er is de profiteur, degene die voordeel trekt uit de uitbuiting. Dat is de man in Duitsland, die Nyah opvangt en dingen regelt uit naam van de uitbuiters en daarvoor vermoedelijk geld ontvangt. Uitbuiting is slecht zichtbaar en gecompliceerd om op te sporen. De feiten worden buiten ons zicht gepland en er zijn verschillende soorten daders. Bovendien: als wij het slachtoffer zien, vindt er op dat moment vaak geen uitbuiting plaats. Wij zien een vrouw in de prostitutie, maar dat is niet waar de uitbuiting over gaat. Die uitbuiting gaat door buiten ons zicht: als de vrouw klaar is met werken en het geld moet afgeven.

Monique Wijngaard

Politie, team Migratiecriminaliteit en Mensenhandel

‘Klanten vroegen de meest
vreselijke dingen, anale seks
bijvoorbeeld. Alleen het idee al
maakte me ziek.’

‘Ik zit vast in het systeem’

Joni | Indonesië

Met één been onder zich getrokken, zit Joni* ontspannen in een comfortabele stoel. De schouders hangen wat naar beneden, maar hij straalt een opvallende kalmte uit. Zijn gitzwarte haren heeft hij in een strakke scheiding gekamd en er pronkt een beginnend snorretje op zijn bovenlip. De donkergrijze spijkerbroek en dieppaarse blouse staan stijlvol klassiek. De grijze, wollen winterjas kleedt keurig af. Wie niet beter weet, ziet een zelfverzekerde jongeman die zich bewust is van zichzelf en met kracht en overtuiging in het leven staat.

Toch zit hier iemand die nog niet uit de problemen is. Joni is 27 jaar. Hij is geboren in Lampong, op het Indonesische eiland Sumatra. Omdat hij op mannen valt, was het leven zwaar: “Homo zijn is niet geaccepteerd in de moslimgemeenschap. Mijn familie wist niks. Hoewel het voor mijzelf als moslim geen issue is: ik leerde in de Koran dat Allah niet oordeelt, mensen veroordelen. Daarom kon ik me niet laten zien, ik moest stiekem leven.”

Via de gay-app Romeo maakt hij in 2014 kennis met Adrie, een Nederlander die met enige regelmaat in Indonesië is voor zaken. Bij een ontmoeting in Jakarta springt de vonk over. Ze krijgen een relatie; niet eenvoudig als je woont in een land waar je niet voor je geaardheid kan uitkomen en je vriend het grootste deel van het jaar aan de andere kant van de wereld woont. Joni gaat in 2015 en 2016 op vakantie in Nederland. Hij voelt zich er bevrijd en al snel komt de vraag op of hij langer in Nederland wil blijven. In mei 2017 is het zover: Adrie heeft het visum geregeld en Joni trekt bij hem in. Joni vertelt zijn familie dat hij voor studie naar Rotterdam vertrekt.

Contract

“Ik wist niet zeker of onze relatie goed zou blijven gaan”, stelt Joni. “We waren nooit lange tijd bij elkaar geweest.” Adrie stelt een contract voor: “Hij zei: ‘Het is te laat om terug te krabbelen, het visum is er al. We proberen het gewoon en maken een relatiecontract.’ Ik mocht geen drugs of alcohol en ik mocht niet met andere mannen gaan.” Het was een contract voor vijf jaar, waarna ze zouden bekijken hoe het met hun relatie ging. Zo denkt Joni dat hij eindelijk de ruimte krijgt om zichzelf te zijn die hij in Indonesië miste.

Maar als snel blijkt hij ook geen bankrekening te mogen openen van zijn vriend, zijn legitimatie en mobieltje gaan een kluisje in zonder dat hij erbij kan en Adrie controleert nauwgezet zijn gangen. “Als ik mijn familie wilde bellen, moest ik zijn telefoon gebruiken. En bellen vond hij te duur, dus dat mocht niet. Als ik ’s avonds tv wilde kijken, mocht dat niet en moest ik mee naar bed, want tv kost geld en als ik zat te kijken dan bleef ook de verwarming aan en dat kostte ook geld. Gamen mocht niet, want dan verbruikte ik stroom. Hij beheerste zelfs alle accounts van mijn sociale media.” De vrijheid die Joni hoopte te vinden, blijkt al snel een beknellende gevangenschap te zijn. En het wordt nog erger als hij wil gaan werken. “Ik mocht alleen bij Adrie’s werkgever gaan werken, waar ik in de administratie ging ondersteunen. Mijn salaris ging naar hem. ‘Waarom heb je een bankrekening nodig, we zijn samen’, zei hij.” Om

diezelfde reden krijgt Joni evenmin een huissleutel. In oktober 2017 nemen Adrie en Joni ontslag. “Hij wilde samen een bedrijf beginnen en we zouden van huis uit werken. Ik moest Nederlands leren, maar omdat hij cursussen te duur vond, verplichtte hij me dat via thuisstudie te doen. Ik vond het saai, want ik had alleen contact met hem. Vrienden maken kon niet; ik kwam nooit buiten. Hij liet me wel naar het taalcafé in de wijk gaan, maar hij zorgde ervoor dat ik daarna snel weer terugkwam.”

De relatie gaat knellen en als Joni woorden heeft met zijn vriend, krijgt hij er steeds vaker met een riem van langs. Hij probeert manieren te vinden om onder het juk van Adrie vandaan te komen. Hij wil contact met andere mensen, een eigen werkomgeving, gewoon buiten zijn. Hoewel zijn vriend stelt dat je in een restaurant niks kan verdienen, laat hij Joni na lang aandringen toch een baan zoeken. Joni gaat werken in een wokrestaurant in hartje Rotterdam.

Toekomst in Nederland

Zijn baas merkt al snel dat er iets niet in orde is. Joni: “Hij zei dat ik een eigen bankrekening moest hebben; hij mocht mijn salaris niet overmaken naar iemand anders. Zo raakten we aan de praat over mijn situatie.” In die gesprekken krijgt Joni door dat hij misbruikt wordt. Dat zijn leven niet normaal is en dat hij iets radicaal moet veranderen, wil hij een normaal bestaan opbouwen. Als Adrie terug is van vakantie, confronteert Joni hem en dan barst de bom. Hij wordt op straat gezet en moet al zijn spullen en papieren achterlaten. Adrie zegt dat hij terug kan komen als hij zich aan de regels houdt die ze afgesproken hebben. Zo niet, dan moet hij alle kosten betalen die Adrie zegt gemaakt te hebben om hem naar Nederland te krijgen, onderdak te verlenen en te onderhouden: 27.000 euro. “Chantage, maar ik ga er niet op in. Ik wil niets meer met hem te maken hebben.” Het avontuur in Nederland draait zo uit op een wanhopige mislukking en Joni wil graag terug naar Indonesië. Dat kan niet zonder zijn papieren. En dan blijkt ook nog dat zijn familie inmiddels weet

dat Joni gay is. “Adrie had via mijn Facebookaccount onze foto’s en seksfilms gedeeld. Toen ik vroeg waarom, zei hij dat ik moest uitkomen voor wie ik ben. Maar dat ligt in Indonesië anders dan hier. Het leidt er slechts toe dat ik niet meer welkom ben in mijn land.” Door Adrie’s actie ligt zijn toekomst dus noodgedwongen in Nederland.

Klassieke Catch-22

Maar hij is vastberaden er wat van maken. Eerst doet hij aangifte tegen zijn ex om zijn eigen spullen terug te vorderen. Een lastig geval, zo blijkt, want als hij met de wijkagent op Adrie’s stoep verschijnt, zegt deze doodleuk dat Joni op dat adres woont. En hij is welkom terug te komen. De Immigratie en Naturalisatiedienst bevestigt dat Joni volgens zijn verblijfsvergunning op het adres van zijn ex woont. Sterker nog: als hij de relatie verbreekt en daar vertrekt, vervalt zijn verblijfsvergunning en moet hij het land uit. Wat dus zonder papieren niet lukt. Het is een klassieke catch-22. De wijkagent kan niks betekenen, want formeel woont Joni op het adres waar zijn spullen staan. Met hulp van het Juridisch Loket kan Joni proberen spullen terug te krijgen via

een civiele procedure. “We hebben opnieuw aangifte gedaan, nu ook van mishandeling. De advocaat heeft er ook voor gezorgd dat ik met zorgorganisatie Humanitas in contact kwam; via hen kreeg ik een woning, want zonder identiteitsbewijs kun je geen bankrekening krijgen. En zonder bankrekening kun je geen huurhuis krijgen. Ik zit vast in het systeem.”

Joni hoopt dat de zaak opgelost wordt. Dat hij ooit zijn eigen spullen en papieren terugkrijgt en een leven kan opbouwen. In Nederland. Indonesië is een gesloten boek. Hij heeft de begrafenis van zijn moeder, die in de zomer van 2018 overleed, zelfs moeten missen. “Maar het ergste is dat Adrie me blijft achtervolgen op straat. Hij wil dat ik terugkom terwijl hij me zo slecht behandeld heeft. Ik wil dat dit eindigt en ik de vrijheid vind waarvoor ik hier gekomen ben. Als het me gegeven is, begin ik een restaurant en maak ik alsnog iets moois van mijn leven.”

** Op verzoek zijn in dit artikel fictieve namen gebruikt. De echte namen zijn bij de auteur bekend.*

Meer dan juridische hulp alleen

Bij een verblijfsvergunning op basis van een relatie ontstaan problemen als de liefde stukloopt. Daarmee verdwijnt vaak de grond onder je vergunning. Als je fysiek uit elkaar gaat, krijgt de IND een signaal en kan je vergunning stopgezet worden. Pas na enkele jaren verblijf in ons land kun je zelfstandig een vergunning aanvragen. Je kan zeggen: als de relatie niet te veel verstoord is, blijf bij elkaar tot je in aanmerking komt voor dat zelfstandig verblijf, maar vaak gaat dat niet. Zeker bij huiselijk geweld kun je niet onder één dak blijven wonen. Je enige optie is dan aantonen dat er sprake is van een gewelddadige relatie zodat je op speciale gronden recht hebt op een verblijfsvergunning. Het lastige daarbij: omdat

je niet uitgewezen wil worden uit Nederland, houd je de problemen voor je. Je hebt schroom je bloot te geven. Dat zie je ook bij Joni. Hij heeft nooit aangifte gedaan. Als het tot een zaak komt, verwijzen wij door naar een advocaat vreemdelingenrecht die ook persoons- en familierecht doet. Er zijn wel oplossingen mogelijk uit de Catch-22 in deze case, maar dan moet je willen kijken naar alle kleinere probleempjes waaruit deze complexe situatie is opgebouwd. Een advocaat met goed sociaal inzicht kan een cliënt helpen. Niet alleen bij de procedures maar ook met verwijzingen naar instanties waar je terecht kunt voor hulp en ondersteuning.

Anneke van Kesteren
Jurist bij het Juridisch Loket

‘Ik wil dat dit eindigt en ik
de vrijheid vind waarvoor
ik hier gekomen ben’

‘Ik wil geliefd worden en daar heb ik veel voor over’

Selena | Nederland

Als kind in een strenggelovige familie mocht Selena niet zichzelf zijn. Het dreef haar langzaam naar een leven van misbruik en prostitutie. Dat ze lijdt aan autisme en er vaak helemaal alleen voorstond, hielp haar niet in het maken van juiste keuzes. Maar langzaam maar zeker weet ze voor zichzelf een stabiel leven op te bouwen. Ze heeft een transitie ondergaan en wordt de sterke vrouw die ze wil zijn: iemand met liefde voor dieren en een groot hart om andere slachtoffers van seksuele uitbuiting bij te staan.

Selena is een kind uit de Biblebelt. Ze kreeg een strenggelovige opvoeding; een die zich moeilijk liet rijmen met het gevoel dat zij in het verkeerde lichaam geboren was. “Daardoor, en door mijn lastige thuissituatie, kreeg ik niet de liefde of aandacht die ik nodig had. Dat leidde ertoe dat ik op internet naar erkenning ging zoeken. Ik denk dat ik een jaar of elf was toen ik via chatboxen van een tekenfilm op tv voor het eerst in aanraking kwam met foute vriendjes en oudere mannen. Ik kreeg

aandacht, complimentjes dat ik er leuk uitzag. Sommigen sprak ik dagelijks. En soms vroegen ze dingen, ook seksueel. Toen had ik dus nog een piemel, maar ja, sommige mannen vinden dat dus juist wel fijn. Ik deed het niet per se heel graag, maar ik vond het wel oké want zo kreeg ik de steun die ik thuis niet vond.”

Thuis gaat het intussen van kwaad tot erger. Ook de zus van Selena blijkt moeite te hebben met het biologische geslacht waarmee ze is geboren. Beiden mogen zichzelf niet zijn, mogen daar niet open voor uitkomen en mogen zich niet vrouwelijk kleden noch zich zo gedragen. Als de spanningen hoog oplopen, komt Selena in aanraking met jeugdzorg. Dan is ze veertien: “Prima dacht ik, want zo was het makkelijker om met verkeerde mensen af te kunnen spreken.”

Sekte

In de jeugdzorg werd Selena naar eigen zeggen niet goed geholpen, ze glijdt af, raakt verder verstrikt in zichzelf en in de verkeerde keuzes die ze vanaf haar elfde al maakte. Ze gaat op haar veertiende naar een woongroep: “Daar kregen we veel vrijheden om op eigen benen te leren staan. Zo werkte ik bij een concertzaaltje, soms tot een uur of vier ’s nachts. Dan sprak ik ook met jongens en voor mij was het een makkelijke stap om seksueel contact te hebben. En als ik dan even geen vriendje had, dacht ik: nou ja, ik kan er ook wel geld voor vragen. Makkelijk verdienen.”

Ze is dan een jaar of zestien en gaat een deel van haar tijd door het leven als vrouw. “Niet als ik naar huis ging, maar wel naar mijn werk. Dat er dan een piemel onder mijn rok zat, was voor veel mannen geen probleem. Dat vonden ze kennelijk ook wel leuk.”

Tot overmaat van ramp vraagt een kennis binnen Selena’s familie of ze naar een gemeenschap wil, die hij kent: klein en besloten met veel aandacht voor elkaar. Ze stemt in en komt in een sektarische geloofsgemeenschap, waar ze langzaam maar zeker steeds meer moet werken om geaccepteerd te blijven. “Het ging subtiel. Ze vroegen of ik me wilde inzetten als vrijwilliger. Dat werd steeds een heel klein beetje meer tot ik zeven dagen per week werkte. Op een

gegeven moment kwamen er opmerkingen zoals: sta je uitkering af, want anders steel je van god.”

Autisme

“In mijn tijd bij de sekte waren er al vermoedens dat ik autisme heb en ze hebben er gebruik van gemaakt. Ze brachten hun opmerkingen zo dat ik niet precies wist wat er gebeurde en ik durfde er niet tegenin te gaan. Ik dacht echt dat het waar was als iemand zei dat hij bericht van god had gekregen. Het was puur machtsmisbruik en manipulatie, al weet ik nog steeds niet of ze het met die intenties deden. Misschien geloofden ze echt wat ze zeiden.” Selena raakt in ieder geval erg in de war van haar tijd bij de sekte en het is voor haar op dat moment dan ook een kleine stap om echt de prostitutie in te gaan. Daar kon ze tenminste zelf geld verdienen en dat was een wereld die haar vertrouwd was vanuit haar tienerjaren. “Al had ik dan soms ook wel weer een fout vriendje dat een groot deel van het geld van me afpakte. Maar dan dacht ik: nou ja, ik houd er nog wat aan over en ik krijg leuke aandacht. Dat is wel altijd mijn grootste probleem geweest; thuis, in de sekte en in het contact met verkeerde mensen. Ik wil geliefd worden en daar heb ik veel voor over.”

Activisme

Selena vindt het lastig onderscheid te maken tussen aandacht met goede of met verkeerde intenties. Aan het einde van haar tienerjaren vindt ze seksuele handelingen verrichten tegen betaling normaal: “Ik zat uiteindelijk zelfs bij een activistengroepje dat stelde dat sekswerk niet veroordeeld mag worden. Dat het net zoiets is als een massage met wat extra’s. Dat klonk voor mij logisch. Dan keek ik naar een piemel en dacht: het is net zoiets als een koe melken. Je speelt een toneelstuk en creëert een ervaring voor iemand die daarvoor betaalt. Het stond los van mijzelf en wat ik voelde. Het waren voor mij min of meer mechanische handelingen.” Maar Selena krijgt tegengeluid in haar activisme. In gesprekken en debatten vertellen mensen dat zij prostitutie nóóit normaal vinden. Het zet haar aan het denken. “Ik had ook wel vervelende klanten en

af en toe een vriendje dat minder leuk was. Een veldwerker zag me worstelen en stelde voor om er even tussenuit te stappen.”

De juiste zet voor Selena: niet belerend dat ze fout zit noch verplichtend dat ze zou moeten stoppen. Ze wordt opgevangen door een gezin waar ze rust krijgt, maar ook in alle openheid kan discussiëren over haar leven en keuzes. “Zij konden heel goed onderbouwen waarom ze tegen prostitutie zijn. Zo spraken we erover dat er nooit gelijkwaardigheid is tussen de prostituee en de klant. Weg van de *scene* ging er een deksel open en ik kreeg steeds meer nachtmerries.” Ze moet leren voelen en haar gevoel vervolgens kanaliseren. Geen makkelijk proces waarbij soms de weg terug juist eenvoudig lijkt. Toch heeft ze de prostitutie afgezworen, hoe moeilijk ze het soms ook had. “Dan zat ik een dag lang alleen maar te huilen. Als je in het verleden graaft, ontstaan er af en toe verbindingen die het onmogelijk maken te geloven wat je jezelf altijd voorgehouden hebt. Zo zie ik nu dat er altijd een onderliggend probleem is als iemand de prostitutie ingaat. Bovendien heb

ik geleerd echt te voelen én te erkennen dat mijn gevoel er ook mag zijn.”

Oneerlijk

Haar emoties komen nog in golven, al worden ze minder heftig. Het maakt dat Selena in staat is haar leven nu al opnieuw te organiseren. Ze is uit de prostitutie gestapt en studeert. “Ik ben aan een nieuw hoofdstuk begonnen. Ik kan aan mezelf bouwen en doe dierenverzorging. Daarnaast werk ik in een kattencafé als vrijwilliger. Ik vind het geweldig, want in het verzorgen van dieren vind ik altijd rust. Als ik alles achter de rug heb, wil ik ook ervaringsdeskundige worden. Het is belangrijk dat meisjes die uit de *scene* stappen, contact krijgen met mensen die ervaring hebben. Als je in de wereld zit, kan het lijken dat jij de enige bent die lijdt. Ik zeg altijd dat het leven oneerlijk is, maar probeer er het beste van te maken. Kijk bijvoorbeeld naar mij. Ik voel me zelf verzekerder dan ooit. Emotioneel noem ik mezelf nog niet stabiel. Maar met de mensen die ik om me heen heb, kom ik er wel.”

Erkenning als beschermende factor

Seksueel misbruik, seksuele uitbuiting en prostitutie zijn begrippen die deze casus kenmerken. Voor hulpverleners is het noodzakelijk deze termen naar juiste inhoud te duiden en te bepalen waar het precies om gaat. Wat duidelijk is: als Selena nog geen 18 jaar is, is er bij seksuele handelingen voor geld sprake van jeugdprostitutie. Cijfers hierover zijn beperkt, vooral omdat veel minderjarigen in het verborgen circuit werken. Ook bij Selena zien we dat zij na haar bijbaantje in de nachtelijke uren seksueel contact heeft; soms voor geld. Selena beschrijft het als makkelijke stap om seksueel contact te hebben. Immers op jonge leeftijd moest zij op chatboxen al seksuele handelingen verrichten voor jongens en oudere mannen. Hierbij is duidelijk sprake van seksueel misbruik via internet en dat is strafbaar.

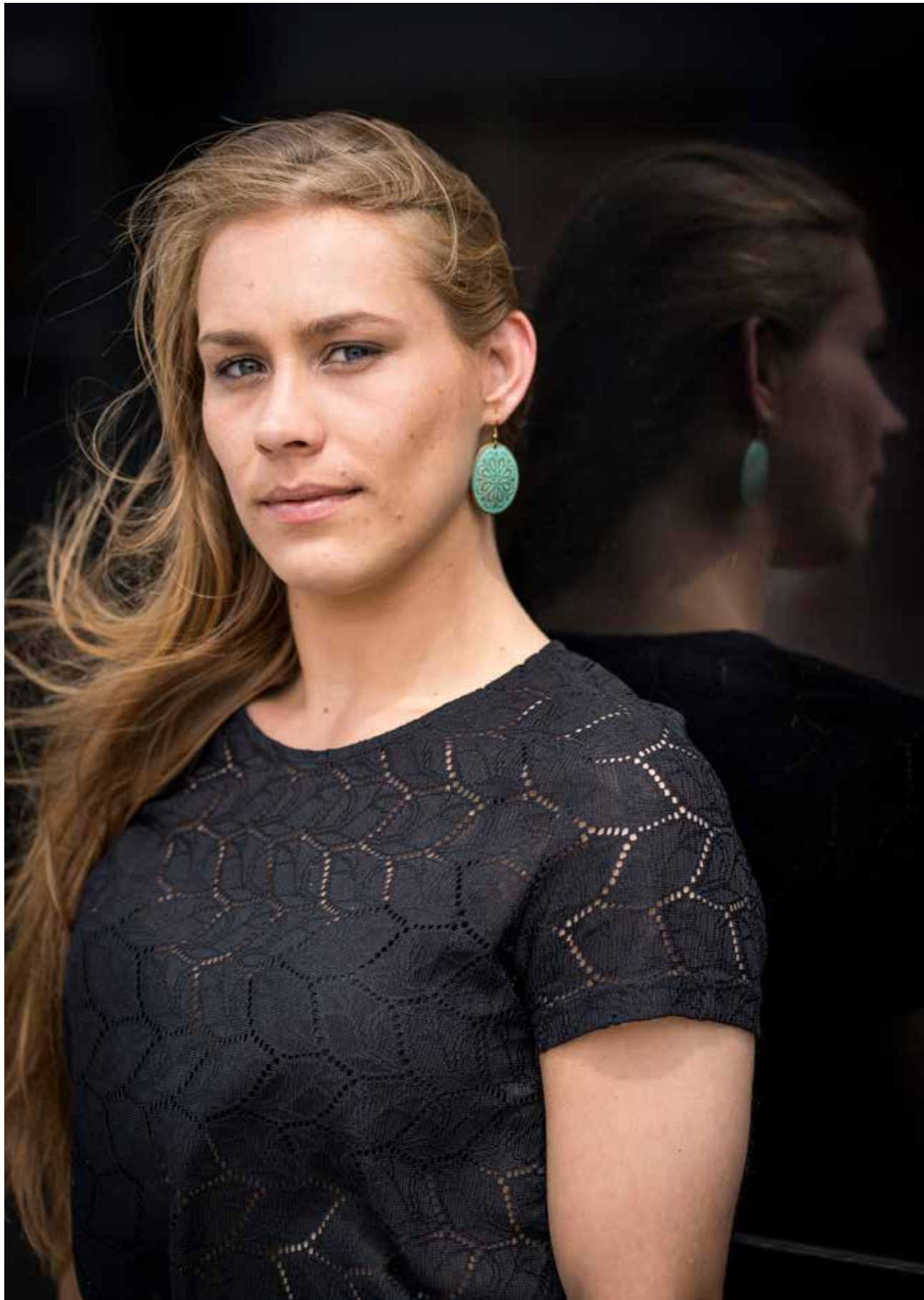
Als ze later uiteindelijk zelf de prostitutie instapt, lijkt dit vooral een keuze voor iets dat ze nog kent uit haar tienerjaren. Zit daar soms een man bij die haar geld afpakt, dan vergoelijkt ze dit naar zichzelf toe met de liefde en aandacht die ze krijgt. Maar hierbij is misbruik gemaakt van haar kwetsbaarheid en vertrouwen. Zij heeft, mogelijk door haar autisme, onvoldoende zicht op de intenties van de mannen. Het duiden van de termen is in de basis afhankelijk van de kennis en kunde van de hulpverlener. Het stelt hem in staat te signaleren en die signalen bespreekbaar te maken. Had Selena de hulpverlener eerder getroffen, dan had erkenning van haar gevoel mogelijk een belangrijke beschermende factor in haar ontwikkeling kunnen zijn.

Pamela Storms

Teamleider Your Inner Power!

‘Dan keek ik naar een piemel
en dacht: het is net zoals als een
koe melken’

‘Omarm je valkuilen en overwin ze als je het monster tegen het lijf loopt’

Vivianne | Nederland

“Toen alles een beetje verkeerd ging in mijn leven was ik 23.” Vivianne zit op een leren bank in haar studentenkamer. Het zonlicht trekt harde strepen door de karig ingerichte ruimte. Ze werd gedwongen drugs te smokkelen voor haar vriend. Saillant detail: hij zat in die tijd in een tbs-kliniek.

Ze kijkt naar haar handen, groot en sterk van een jeugd lang turnen op hoog niveau. “School, turnen, eten, slapen; dat was mijn wereldje.” Op haar vijftienste scheurt ze echter haar enkelbanden en toen was haar carrière zomaar ineens over: “Ik ging naar het Sios, voor een sportopleiding. Daar maakte ik voor het eerst kennis met wat nu mijn ex-vriend is. Toen vond ik het een arrogante kwal, kan ik me herinneren.” Op het Sios vindt ze een wereld die ze nog niet kent: stappen, drugs, jongens. “Ik kende dat niet en ik was even van god los. Maar van de ene op de andere dag was ik er klaar mee en ben ik overal mee gekapt. Daarna ben ik een opleiding maatschappelijke zorg gaan doen.”

Een nieuw leven, maar het oude leven laat haar niet helemaal los. Ze krijgt via Facebook contact: “Met die arrogante kwal. Hij vertelde dat hij problemen had en in een kliniek zat. Hij werkte eraan om weer zelfstandig te wonen. Toen het contact intensiever werd, zei hij dat hij in een tbs-kliniek zat omdat hij verslaafd was aan drugs en een incident had gehad.”

Ik kan helpen

Uit nieuwsgierigheid spreekt ze af. “Ik zoek grenzen op, waarom ga je anders naar een tbs-kliniek? Het mocht geen project worden, zei ik tegen mezelf. Ik had vooraf het beeld dat we in een aparte ruimte zouden zitten, maar ze leidden me naar zijn kamer. Hij had televisie en telefoon, eigen douche en toilet. En hij mocht naar buiten. Het voelde vrij en open.” Op zijn kamer, tegen haar eigen voornemen in, springt de vonk over. “We gingen diep, hij raakte me in onze gesprekken. Hij wist precies wat hij op welk moment moest zeggen en wat ik wilde horen. Nu zie ik dat het zijn ‘baan’ is meisjes te doorprikken. Intelligente, zelfstandige en gevoelige meiden, dat zoekt hij. En ik dacht: ik kan helpen.”

Je normaallijn verleggen

Ook privé weet hij Vivianne in te palmen. Langzaam worden zijn vrienden haar vrienden; mensen die zij vertrouwt, raken op de achtergrond. Zo wordt ze ook richting criminaliteit geduwd. “Iedereen heeft een normaallijn, maar die kun je verleggen. Als jij drugs gaat dealen, weet je dat het fout is en in het begin vind je het eng. Maar je spreekt anderen die ook in het wereldje zitten en zo raakt het langzaam maar zeker gewoon.”

De valkuil voor Vivianne is dat ze krap bij kas zit. En dat ze het hem vertelt. “Dat was de opening die hij nodig had om mij definitief onder zijn invloed te krijgen. Achteraf heb ik me nog lang de schuldige gevoeld, want ik heb hém die opening geboden. Hij wist wel een manier om aan geld te komen: door te gaan masseren.”

Na een paar incidenten met mannen die een happy end willen, weigert ze dit nog langer te doen en hij komt met een ander voorstel: drugs dealen. “Ik praatte

veel van zijn gedrag goed. Ik dacht zijn woede te snappen en wilde helpen. Ook dacht ik: drugs dealen is makkelijker en minder pijnlijk dan mannen masseren. Dus ik zei ja. Ik smokkelde drugs de kliniek in voor zijn handeltje. Cocaïne, wiet, ghb, anabolen, naalden. Ik deed drugs in een condoom en bracht die bij mezelf in. Naalden stak ik in mijn beugel-bh. De controle stelde niks voor en ik kon elke dag komen.”

Vernuftig geweld

Hij begint zelf ook anabolen te gebruiken en neemt een deel van de drugs zelf. “Ik denk dat hij in die tijd méér drugs ging gebruiken. Ik ben ervan overtuigd dat er al drugs gebruikt werden in die kliniek.” Door de toename van zijn drugsgebruik, wordt hij gewelddadig. “De seks werd grof en pijnlijk, het was steeds vaker gedwongen. Hij sloeg me met de gesp van zijn riem, soms sloeg hij me zelfs knock-out. En om niet op te vallen, zette hij zijn muziek keihard aan en zijn maten gingen voor de deur van zijn cel pingpongen als ik er was. Ze hielpen elkaar.

Urenlang kon hij met me doen wat hij wilde. Aan het eind van het bezoek liep ik weggedoken met mijn haren voor mijn gezicht weg. Zijn medegevangenen zeiden: ‘Die chick van jou loopt veel te snel. Dat valt op.’ Ik kon zijn begeleiders alleen op deze manier tonen dat het niet goed ging met mij, maar dat signaal leken ze nooit op te pikken.”

Doodsbang

Op de vraag waarom ze nooit heeft geprobeerd aan de situatie te ontsnappen, is ze resoluut. “Hij wist alles. Als ik na het stappen thuiskwam, kreeg ik direct een appje: fijn dat je veilig thuis bent. Hij wist wat ik aan had in de disco, wat ik had gedronken, hoe vaak ik naar de wc was geweest. Hij stuurde foto’s van het huis van mijn ouders en zus. Dat gaf het gevoel dat hij een heel groot netwerk had. Ik was doodsbang: de enige manier om veilig te ontkomen was me laten pakken.” Dat moment komt als ze onderweg naar de kliniek geen condoom bij zich blijkt te hebben. “Holy fuck, dacht ik. Ik kan niet met lege handen komen, dan gaat hij door het lint. Ik stop het gewoon in mijn bh. Toen ik parkeerde bij de kliniek

‘Ik heb me lang de schuldige gevoeld, want ik had hém een opening geboden’

wist ik dat ik gepakt zou worden. Ik was bang en opgelucht tegelijk.” Op het politiebureau vertelt ze alles: “Ik wist: hij of ik, en ik ga niet mijn toekomst verneuken om hem. De officier van justitie zei: ik seponer jouw zaak als je aangifte doet.”

Een monster kan niet veranderen

“Achteraf hoorde ik dat hij een narcistische, sadistische psychopaat is en tbs had, omdat hij zijn vorige vriendin wat aangedaan had. In de kliniek zochten ze een manier om hem binnen te houden. Dus ze wisten wel wat er gebeurde. Ze lieten het gaan in de hoop bewijs te verzamelen.” Vervolgd is hij niet: “Ze hadden niet genoeg hard bewijs.”

Toch is Vivianne niet bang. “Ik weet nu hoe slim hij te werk ging en hoe klein zijn netwerk is. Hij heeft

een paar vertrouwelingen die veel voor hem doen. Hij is inmiddels vrij, heeft een relatie en een kind. Ik ben bang voor hun, want hij gaat ooit de fout in. Hij is een monster; ik geloof niet dat een monster kan veranderen. Het kan een masker opzetten, maar dat valt een keer af. Ik hoop dat hij dan gepakt wordt. Verder laat ik het. Ik zie nu mijn valkuil: ik ben te lief, wil iedereen helpen.”

Ze stapt haar balkon op. De zon in. “De beste manier om hier overheen te komen?” Ze lacht, spreidt haar armen en omhelst de wereld: “Niet meer op mannen vallen!” Ze straalt. “Niemand maakt mij nog bang. Mijn les voor de wereld: iedereen heeft een valkuil en kan slachtoffer worden. De monsters weten aan welke knoppen ze moeten draaien. Omarm je valkuilen en overwin ze als je het monster tegen het lijf loopt.”

Blijf alert op signalen

Dit verhaal bevat veel aspecten waar het Openbaar Ministerie mee te maken heeft. Vivianne komt over als een sterke, onafhankelijke vrouw, maar duidelijk is dat de ex-vriend feilloos haar zwakke plekken heeft weten te vinden en daar manipulatief misbruik van heeft gemaakt. Dat zij daarmee ook slachtoffer van mensenhandel is, heeft de gemiddelde burger niet direct door. De eerste gedachte is die aan buitenlandse vrouwen, uitgebuit in de seksindustrie. Toch is gedwongen worden strafbare feiten te plegen, zoals drugs-smokkel, ook te kwalificeren als mensenhandel in de zin van criminele uitbuiting. Het OM kent het non-punishment beginsel, de mogelijkheid een slachtoffer niet te bestraffen als strafbare feiten onder dwang gepleegd zijn. Dit kan voor het slachtoffer het zetje zijn toch aangifte te doen. Het komt immers vaak voor

dat zij geen aangifte doet uit angst zelf vervolgd te worden, uit angst voor de dader en zijn netwerk, omdat ze meent dat de dader nog van haar houdt, uit schaamte, eenzaamheid of geldgebrek. Het is juridisch niet eenvoudig om verdenkingen tegen mensenhandelaren bewijsbaar te krijgen, onder meer door deze lage aangiftebereidheid. Daarom is het zo belangrijk dat medewerkers in instellingen, zoals hier de tbs-kliniek, maar ook mensen in de omgeving van het slachtoffer alert zijn op signalen en deze melden aan instanties als de politie. OM en politie hebben bouwstenen voor een gedegen dossier nodig, waarmee de zaak aan de rechter voor te leggen is; met de bedoeling dit soort monsters veroordeeld te krijgen.

Kristien Dros

senior kwaliteitssecretaris mensenhandel/mensensmokkel,
Landelijk Parket Zwolle

‘De beste manier om hier
bovenop te komen?
Niet meer op mannen vallen!’

‘Ik sliep in de gang op een matras die ik buiten gevonden had’

Rakesh | Azië

Rakesh* nipt van zijn koffie en staart voor zich uit. Hij lijkt te bedenken waar zijn verhaal te beginnen. Liever zou hij het allemaal achter zich laten. Vergeten en doen alsof het er nooit geweest is. Maar zo makkelijk gaat dat niet. Op een klapstoeltje voor zijn winkel, in een voorstad in Nederland, is te zien dat hij het moeilijk heeft. Hij draait heen en weer en kijkt af en toe verontschuldigend opzij, alsof hij zelf zou willen dat hij er makkelijker over kan spreken. “In mijn vaderland kon ik echt niet blijven”, zegt hij dan bedachtzaam.

Hij draait de laatste druppels koffie door het glaasje en zet het voor zich op de grond. “Ik kom uit een stad in het midden van het land. Er waren politieke problemen. Mensen als ik waren niet meer veilig.” Hoe de vork in de steel zit, wil hij niet vertellen. Wel is zeker dat hij slachtoffer is van de burgeroorlog die in het land woedde tussen rebellen en het leger. “Ik vreesde voor mijn leven, want ik was niet voor de rebellen. Politieke tegenstanders werden doodge-

‘Soms werkte ik zeventien uur achter elkaar en dan kreeg ik 25 euro, ik kreeg ook weleens helemaal niks’

schoten.” Zijn stem stukt. “Meer kan ik er niet over vertellen, het spijt me. Ik ben via de hoofdstad naar Nederland gevlucht en ik heb politiek asiel aangevraagd.”

Dat asiel wordt geweigerd: het is op dat moment in sommige delen van zijn geboorteland wel veilig en dus is het voor Rakesh mogelijk elders in het land te wonen. Dat is de officiële uitleg; Rakesh ziet het anders. “Waar ik ook zou wonen, de rebellen zouden me opjagen en vinden. Nergens in mijn land ben ik mijn leven zeker. Nu nog niet.”

Nooit pauze

Rakesh duikt onder. “Eerst sliep ik bij een vriend, maar daar kon ik niet lang blijven. Ik had geen eten en ik had geen geld, dus ik ben op zoek gegaan naar werk. Na verschillende tips, kwam ik uit bij een Pakistaan die in Amsterdam een aantal souvenirwinkels runt. Hij gaf me werk en ik kon een slaapplek krijgen. Maar al snel moest ik dubbele diensten draaien, we moesten altijd lachen naar klanten en mochten nooit gaan zitten. Ook kregen we nooit pauze; ik mocht niet eens eten tijdens het werk. Soms werkte ik zeventien uur achter elkaar en dan kreeg ik 25 euro, niet eens genoeg om behoorlijk te kunnen eten. Ik kreeg ook weleens helemaal niks.”

Hij kijkt naar de grond en zucht. “Soms zeggen mensen: ‘Je werkte in een winkel, je had weg kunnen lopen.’ Maar hoe dan? Ik had geld nodig om voor mezelf te zorgen. Dat kreeg ik niet. En ik verbleef in zijn huis. Dat was verschrikkelijk maar ik kon nergens heen. Er was geen warm water, verwarming of elektriciteit. Ik sliep in de gang op een matras die ik op straat had gevonden. Wat moest ik? Ik werkte zeven dagen in de week en als ik niet kwam opdagen, raakte ik alles kwijt. Dan zou ik geen slaapplek hebben en geen eten. Hij had me in zijn macht.”

Schuilplaats

Na zo’n anderhalf jaar werken kan Rakesh niet meer. Zijn knieën zijn kapot van het altijd maar staan, hij is fysiek en geestelijk gebroken van het vele werken zonder uitzicht op een goede toekomst. Als hij hoort van FairWork, de organisatie die slachtoffers van arbeidsuitbuiting helpt hun recht te halen, ziet hij daarin zijn enig mogelijke uitweg naar een ander leven. “Ik heb stiekem gebeld. Ik ben bij ze langs geweest, maar was toen nog te bang om me te laten helpen. Een half jaar later heb ik nog een keer contact gezocht en toen brachten ze me naar een schuilplaats. Daar kreeg ik eten en een goed bed, voor het eerst sinds ik hier was. Ook had ik contact met andere mensen; ik hoorde voor het eerst dat anderen ook zoiets hebben meegemaakt als ik. En ze brachten me in contact met de Immigratie en Naturalisatiedienst. Ik was in het begin wel bang dat ik teruggestuurd zou worden, maar ik legde mijn situatie uit en kreeg gelukkig een verblijfsvergunning.”

Rakesh start een zaak tegen zijn uitbuiters. Het zijn moeilijke zaken, omdat zeer lastig aan te tonen is hoe lang iemand uitgebuit is. Ook is de scheidslijn tussen arbeidsuitbuiting en slecht werkgeverschap een ingewikkelde om te trekken. “Zij zijn niet veroordeeld voor mensenhandel, maar ik heb een beetje compensatie gehad voor gemist salaris. Niet voor de hele tijd dat ik bij hen gewerkt heb, want dat was ook niet allemaal te bewijzen. De politie kon geen mensen vinden die wilden getuigen dat ik soms tot zeventien uur per dag werkte.”

Dat laatste vindt hij nog wel lastig om te verwerken. “Dat niemand mij gezien zou hebben, dat er nooit iemand geweest is die dacht: wat gek dat ik deze man altijd maar in die winkel zie staan. De controles van de overheid slaan nergens op, maar dat werknemers van andere winkels niks zien, vind ik wel wat vreemd.

Nou ja, ik heb genoegdoening voor wat ze me aangedaan hebben. Voor mij is het goed zo; ik wil verder.”

Honderd keer beter

En verder gaat hij. Langzaam krabbelt Rakesh op uit het dal waarin hij zich bevond. Hij omschrijft zijn situatie nu als honderd keer beter dan toen hij nog in de souvenirwinkel werkte. “Ik ben bezig met het krijgen van een Nederlands paspoort, ik heb mijn vrouw in Nederland ontmoet en we hebben sinds een paar jaar een prachtige dochter. Ik heb een auto en een woning. En sinds kort een eigen winkel.” Rakesh straalt als hij zijn huidige leven opsomt. Een glimlach speelt om zijn mond en hij kijkt even in de richting van de winkel, waar zijn vrouw achter de toonbank staat.

“Ik ging hier werken, werd filiaalhouder. Na een tijdje vroeg ik of ze wilden verkopen. We konden de winkel voor een mooie prijs overnemen – daarvoor gebruikte ik het geld dat ik via de rechter gekregen heb – en het gaat steeds beter. Ieder jaar is de omzet hoger. Het leven is goed. We doen het elk jaar beter en ik ben gelukkig. Ik zou wel graag terug willen

naar het land waar ik geboren ben om het aan mijn vrouw en kind te laten zien. Maar zij durven niet en dat snap ik wel. Het is niet veilig.”

Angst

Ondanks de vooruitgang die Rakesh boekt, leeft hij nog continu in angst. Hij is bang dat zijn uitbuiters en zijn compagnons hem komen zoeken en wat aandoen. Zij hebben veel macht over de slachtoffers omdat ze hun zwakke plekken kennen en daarvan handig gebruikmaken. Rakesh is opgestaan tegen ze; hij is aan hen ontsnapt, kreeg financiële compensatie en vormt een potentiële bedreiging voor hun mensonterende praktijken. “Als ik aan hen denk, voel ik nog steeds angst. Ik heb veel mensen in de winkel gezien; allemaal uitgebuit. Een van de winkels is nu gesloten door de politie, maar ik weet dat ze nog steeds mensen uitbuiten. Ik kom niet in de buurt van hun winkels. Als zij mij zien, weet ik niet wat hij zou doen met me.”

* Op verzoek is een fictieve naam gebruikt. De echte naam van Rakesh is bekend bij de auteur.

Een goede juridische oplossing

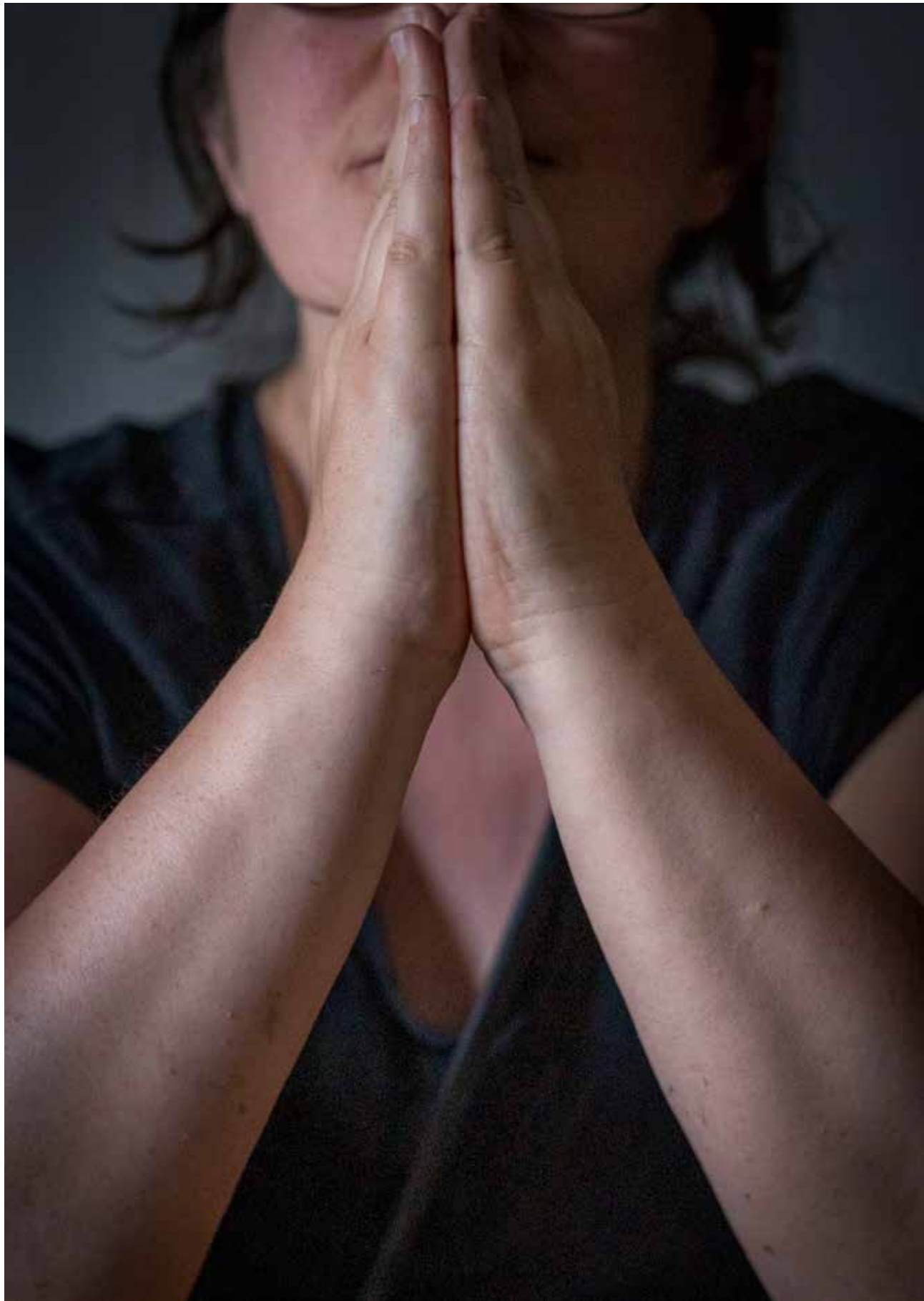
Dit verhaal laat zien hoe complex arbeidsuitbuiting aan te tonen is. Rakesh kende zijn rechten niet en wist niet dat arbeidsuitbuiting in Nederland verboden is. En hoewel hij dagelijks in contact stond met klanten in zijn winkel, kunnen mensen zonder voorkennis niet weten dát hij werd uitgebuit. Daar komt bij: als je het niet wilt zien, zie je niks. Bijkomend probleem is de enorme afhankelijkheid van deze ongedocumenteerde vluchteling. Als hij zou stoppen met werken, kwam hij letterlijk op straat te staan. Er vond wel inspectie plaats, maar die was gericht op de vraag of hij hier mocht werken, niet onder welke omstandigheden hij dat deed. Uiteindelijk vond de officier van justitie de zaak te zwak en zag geen heil in een rechtsgang. Terwijl

dit een van de meest heftige zaken uit onze praktijk was. Deze terughoudendheid is de vage scheidslijn tussen arbeidsuitbuiting in strafrechtelijke zin en ‘gewoon’ slecht werkgeverschap. Wij pleiten voor een duidelijke afbakening tussen die twee en dat betekent dat er meer zaken voor de rechter moeten komen. Ook moeten we kijken of de wet wel voldoet: juist de dwang om in een situatie te blijven zitten, is vaak niet zichtbaar of niet hard aantoonbaar. Terwijl uitbuiting, het profiteren van kwetsbare personen, wel overduidelijk is. Ook in deze zaak. Wij streven naar een goede juridische oplossing, met inbegrip van bescherming en financiële compensatie van slachtoffers.

Eline Willemsen
projectleider FairWork

‘Ik heb genoegdoening
voor wat ze me aangedaan
hebben; voor mij is het
goed zo, ik wil verder’

‘Ik wist, ik kan niet anders; ik moet doen wat ze zeggen’

Mariah | Roemenië

Nee, Mariah* is niet haar echte naam. Ze is dan ook bang. Doodsbang. De Slowaakse met een licht verstandelijke beperking werd vanuit haar geboorteland meegenomen naar Nederland. En hier werd ze door een Romafamilie, met vertakkingen door heel Europa, met grof fysiek geweld gedwongen te werken in de prostitutie. Bij een politie-inval werd ze bevrijd uit de klauwen van haar belagers. Maar veilig is ze naar eigen zeggen nooit meer: “Als ze me vinden, maken ze me dood.”

Ze zit in een onbeduidend kantoor in een onbeduidende buitenwijk van een grote stad. Ze vouwt haar handen voor haar gezicht en denkt na over haar woorden. “Ik kwam naar Nederland met een slechte vrouw”, spreekt ze langzaam en met een dik accent. In goed Nederlands, dat wel, want ze werkt hard om volledig in te burgeren en is er trots op dat te laten zien. “Ik leerde haar kennen in Slowakije, zij is ook uit Slowakije. Ze vroeg of ik mee wilde gaan naar Nederland om te helpen in het huishouden. En bij

het opvoeden van haar drie kinderen. Maar ze pakte mijn identiteitskaart af en klaagde steeds dat ik niet goed schoonmaakte. En dan gaf ze geen eten, moest ik buiten blijven en ze dwong me hen te betalen. Als straf, omdat ik niet goed werkte. Ze sloten veel telefoonabonnementen af op mijn naam. Heel veel; ik kan nu zelf geen telefoon krijgen door alle schulden die zij maakten. Daarna zeiden ze dat ik ander werk moest doen. In de prostitutie.”

Blijvende schade

Mariah is in de jaren zeventig geboren in een groot gezin. Omdat ze een licht verstandelijke beperking heeft, wordt ze binnen het gezin niet voor vol aanzien en verwaarloosd. En als ze wat ouder wordt, gaan haar vader, die veel drinkt, en haar broers haar seksueel misbruiken. Haar moeder is dan niet meer thuis om haar te beschermen; zij zit in een psychiatrische inrichting met haar eigen problemen. Als er een vrouw langskomt en vraagt of ze wil komen werken, lijkt Mariah een uitweg te vinden uit haar ellendige bestaan.

Maar al snel blijkt ze beland in een nog grotere hel dan ze gewend is. Het gezin van de vrouw maakt deel uit van een grote Romafamilie die in heel Europa vertakkingen heeft. Het is een enorm netwerk van criminelen dat onder andere misbruik maakt van weerloze mensen met een handicap. Als Mariah eenmaal tot de ontdekking komt dat ze haar de prostitutie in willen dwingen, weigert ze daarmee in te stemmen.

Dat wordt haar bijna fataal. Het gezinshoofd gebruikt herhaaldelijk grof geweld om haar zijn wil op te leggen. Mariah wordt geslagen, geschopt, meermaals bijna gewurgd en stelselmatig met haar hoofd tegen de muren gegoooid. Daar houdt ze blijvende schade aan haar nekwerfels aan over. De enige manier waarop het geweld is te stoppen, is in te binden en te doen wat haar bevolen wordt. De wil van Mariah wordt gebroken op de muren van de woning waarin zij een nieuwe, betere toekomst dacht te vinden.

“Ik woonde in Nederland op een kamp. Ze hadden gezegd dat ik in een heel mooi huis zou komen en

daar zou werken. Maar ik vond het niks. Het was een gevangenis. Er waren ook andere vrouwen, en zelfs een met een kindje, die in de prostitutie moesten werken. Ik was bang voor ziektes en wilde niet met mannen naar bed. Ze maakten me bijna dood. Een keer lag ik op de grond nadat ze me heel erg geslagen hadden en ik werd uitgelachen. Dat vond ik het ergste wat me ooit is overkomen. Ik wist toen: ik kan niet anders. Ik moet doen wat ze zeggen.”

Haar foto wordt op meerdere sekssites geplaatst en ze moet steeds vanaf het kamp naar een woning om klanten te ontvangen. “Ik praatte toen geen Nederlands. Ik kon met niemand praten. Dat maakte het erg moeilijk voor mij, want ik had nooit met iemand contact. Ik haatte het, maar kon niks doen. Ik werkte meer dan een jaar in de prostitutie.”

Alles gewist

Een klant van Mariah vermoedt op een gegeven moment dat ze tegen haar wil werkt en tipt de politie. Die post samen met de klant voor het pand en als duidelijk is dat Mariah aan het werken is, doet de politie een inval. Ze halen haar weg en brengen haar in veiligheid. En als ze eenmaal een verklaring afgelegd heeft, volgt ook nog een inval in het kamp. Er blijken geen sporen te zijn van stelselmatige uitbuiting, omdat mogelijke informatie op apparatuur vakkundig gewist is – zoveel is wel te herleiden. Haar uitbuiters weten wat ze doen; niets is te verifiëren. En ze hebben een niet te controleren alibi als er toch iets gevonden wordt. Zoals een telefoon die op Mariah's naam staat. De familie doet dit af met de opmerking dat Mariah inderdaad ‘een keer’ langs geweest is en waarschijnlijk toen haar telefoon vergeten is. Met niet meer dan het woord van de familie tegen dat van Mariah is er geen zaak te maken en kan niet tot vervolging overgegaan worden. Mariah is bevrijd, maar haar uitbuiters ontlopen hun straf.

“Ik ben erg blij dat ik weg ben bij die mensen. Maar ik ben nog steeds bang. Als ze me vinden, maken ze me dood. Dat weet ik zeker. Maar ik ben wel goed geholpen. En ik ben ver weg van de familie. Via hulpverleners kreeg ik een woning ergens anders

in Nederland. Daarna kwam ik ook bij een nieuwe hulpverlener. Met haar ben ik erg blij, zij helpt mij goed. Zij is een goed mens.” Die hulpverlener helpt Mariah met alles. Zo helpt ze met het vinden van meubels voor haar nieuwe woning. Daarnaast gaat ze mee naar de advocaat en naar de dokter als Mariah een soa-test moet doen. En ze begeleidt de bezoeken aan de psychiater. “De stressdokter”, zoals Mariah die noemt. “Ik heb ook Nederlandse les gekregen”, vertelt ze verder. “Dat is heel moeilijk, maar ik blijf goed oefenen. Net als met fietsen; ik heb ook leren fietsen.” Mariah bouwt een sociaal netwerk op en langzaam maar zeker leert ze op eigen benen te staan. Een begeleid bestaan is dat, bij een stichting waarbinnen ze naast een woning ook werk vindt waar ze erg blij van wordt. “Ik werk in een chocolaterie. Ik hou van bonbons maken”, straalt ze. “Ik maak lekkere bonbons en ik vind het leuk om keramiek te maken. Dat doen we daar ook.”

Bij haar nieuwe leven hoort trouwens ook een nieuwe liefde, glimlacht ze verlegen: “Ik ken hem uit het buurthuis. In het begin vond ik het moeilijk om iemand te vertrouwen en om te voelen dat ik graag bij een man wil zijn. Maar hij is lief en ik ben graag bij hem.”

Voor het eerst in haar leven voelt Mariah zich gelukkig. Toch kan ze niet ontkomen aan haar wrede geschiedenis. “Ik vind het nog steeds moeilijk”, zucht ze. “Ik wil graag alles vergeten, maar dat is niet te doen. Het zit in me en gaat niet meer weg. Het gaat goed, maar ik ben nog steeds bang dat ze me vinden, want ze hebben geen straf gehad. De familie zei dat ze me zullen vinden, ook al vlucht ik zo ver weg als Amerika. Maar ik wil daar helemaal niet naartoe. Ik wil hier blijven, in Nederland. Ik wil een paspoort. En misschien wil ik wel trouwen met mijn vriend.”

* De echte naam van Mariah is bekend bij de auteur.

Vertrouwen krijgen

Hoeveel moet iemand meemaken om zich voor het eerst in haar leven gelukkig te voelen ... Criminele uitbuiting, arbeidsuitbuiting, seksuele uitbuiting; het lijken slechts woorden, maar zij hebben een niet te bevatten impact op de levens van slachtoffers. Uit de literatuur (bron: NJI) is bekend dat mensen met een licht verstandelijke beperking een nog groter risico lopen op psychiatrische problemen en traumatisering. Al van jongs af aan ontbeert Mariah een veilige, liefdevolle interactie waardoor de basis voor gezonde hechting er nooit is geweest. Zij zoekt veiligheid buiten haar gezin, geeft personen haar vertrouwen en wordt daarin opnieuw geschaad. Zo vervliegt haar zicht op een betere toekomst. Als hulpverlener kan ik mij niet verplaatsen in het gevoel dat Mariah moet hebben gehad. Ook voor

mij zijn het woorden. Tot cliënten als Mariah daar een beeld bij geven. Luisteren, troosten, een steunende schouder, dat kunnen wij bieden. En wat een geluk dat Mariah een hulpverlener vond die haar hoort en helpt en in haar belang handelt. Zo kan zij voor het eerst echt vertrouwen in de toekomst krijgen, de toekomst zoals zij zich die jaren geleden al had voorgesteld. Mensen als Mariah laten ons hulpverleners zien dat ons werk zin heeft. Haar leven, gekenmerkt door onvoorstelbaar heftige gebeurtenissen, die haar gevoel van geluk en tevredenheid ernstig aangetast hebben, krijgt weer zin door de juiste zorg en hulp. En zo kan zij alsnog werken aan haar dromen en idealen.

Julie Bocken

Regiebehandelaar Koraal, behandelprogramma slachtoffers mensenhandel

‘Ik wil graag alles vergeten,
maar dat is niet te doen. Het zit
in me en gaat niet meer weg’

‘Ik zou trouwen met een oude man en kon dan in de prostitutie werken’

Maria | Brazilië

Als transgender in de seksscene van Sao Paulo, waar ze geboren werd en opgroeide, heeft Maria het zwaar. Zo zwaar dat ze besluit op zoek te gaan naar een beter leven. “Maar de eerste kans die ik kreeg, was de slechte kans”, vertelt ze mismoedig. Na omzwervingen door Europa, komt ze terecht in ons land, waar ze uiteindelijk ontsnapt aan de gedwongen prostitutie. Ze herstelt van de ontberingen: “En daarna begin ik voor mezelf. Dit werk ken ik en hiermee kan ik mijn familie onderhouden.”

“Publieke voorlichting in Brazilië is slecht, daardoor zijn er vooroordelen over transgenders. Ik ben en voel me volledig vrouw, maar heb de transitie-operatie nog niet gehad. Ik kon het moeilijk verbergen in mijn werk, terwijl ik eigenlijk niet kon uitkomen voor wie ik ben. Mensen zijn bang of reageren juist agressief als ze het ontdekken.”

Haar blik glijdt langzaam over de grote, groene binnentuin waar kiezelpadjes tussen de planten- en bloemenperken en speelweides door kronkelen.

‘Ik kwam hierheen om meer te verdienen als prostituée onder betere omstandigheden voor mij als transgender’

Geluiden van spelende kinderen kaatsen terug tegen de gevels van de kleine huisjes rond de tuin. Sluit je ogen even en je hebt niet door dat je in een blijf-van-mijn-lijfhuis bent.

“Mijn moeder legde mijn situatie uit aan een oude bekende van haar. Ze vertelde over mijn wens naar Europa te gaan en kreeg te horen: ‘Als Maria een beter leven wil, is dat te regelen. Ik moest naar het vliegveld van Sao Paolo komen. Daar lagen papieren klaar om naar Europa te vliegen. Er waren vier andere mensen die emigreerden en we vlogen naar Frankfurt, waar we de nacht doorbrachten in een hotel. Een van de andere reizigers werd ineens erg ziek en moest naar de wc. Hij had bolletjes drugs geslikt, die moesten eruit.’”

Ze kijkt verlegen om zich heen en grinnikt. “Ik weet nog dat ik moest lachen van de zenuwen. Zat ik in een vreemd land, met iemand die drugs zat uit te poepen. Zoiets had ik nog nooit meegemaakt ...”

Een mislukt huwelijk

Maria komt daarna terecht bij een vrouw in het noorden van de stad, die lid is van de bende die Maria naar Europa haalde. “Ik was vier maanden bij haar en in die tijd probeerde zij een huwelijk te regelen, zodat ik een vaste verblijfsvergunning zou krijgen. Ze stuurde me naar Pamplona waar ik zou trouwen met een oude man en dan kon werken in de prostitutie.” Ze schiet in een zenuwachtige lach: “En hoe gek kan het lopen? Die man wilde helemaal niet trouwen! Toen werd ik doorgestuurd naar het zuiden van Frankrijk waar ik kon gaan werken.”

Wel moet ze iedere paar weken verhuizen van appartement, want het werk blijkt illegaal. Ook is Maria niet vrij om te beschikken over haar geld of haar tijd. “Een groot deel van onze verdiensten ging naar de bende. Zij deden de logistiek en daar betaalden wij voor. Maar zo had ik dus geen invloed op mijn leven en ik ging beseffen dat deze situatie hopeloos was.”

Gouden tanden

Ze neemt contact op met een vriendin, die ze in Spanje heeft leren kennen, en vraagt haar advies. Ze kijkt strak de binnentuin in, lijkt even weg te dromen, maar vervolgt dan: “Zij zei me naar Nederland te gaan. Daar kende ze iemand die me kon helpen. Ik heb een bus gepakt en kwam in Den Haag waar ik haar kennis zou ontmoeten.”

De hele dag wacht Maria. “Laat in de avond kwam hij en ik was direct heel bang van hem. Hij opende de deur van zijn Mercedes en lachte. Al zijn tanden waren van goud. Hij vertelde direct dat hij mensen ging bellen zodat ik geld kon verdienen, dat hij een website voor me zou maken en ik hem geld moest betalen. Ik begreep direct wat hij wilde en zei: ‘Ik stap uit en wil niks met je te maken hebben.’ Ik wilde niet weer in dezelfde situatie terechtkomen als waaruit ik net was gevlucht.”

Maar ja. Daar staat ze. ’s Avonds laat op Den Haag Centraal. “Ik zag me al slapen op straat. Gelukkig zag iemand dat ik in paniek was en hij nam me mee naar zijn appartement, waar hij met zijn vriendin woonde. Daar mocht ik overnachten. Ik was zo blij en ze waren zo aardig, dat ik verder niet nadacht. Ik mocht blijven zolang ik wilde als ik mee kon betalen aan de huur. Ik vond dat geen rare vraag en stemde in. Hij huurde een hotelkamer bij station Hollands Spoor, zodat ik me kon aanbieden. Maar hij ging zich al snel gedragen alsof ik zijn eigendom was, eiste de helft van mijn inkomsten, werd steeds gewelddadiger tegen mij. Ik merkte ook dat hij zijn vriendin misbruikte.”

Dan komt een beslissend moment voor Maria: zij is niet uit de handen van een georganiseerde bende gevlucht om opnieuw uitgebuit te worden door een beginnende crimineel. Ze verweert zich. “Ik zei dat ik niet zou betalen. Hij werd zo boos dat hij een

vriend erbij haalde en me bedreigde met een pistool. Ze pakte al het geld af dat ik verdiend had en sloten me op in zijn appartement.”

Terug het vak in

Een week later is er een inval van de politie. “Blijkbaar werd hij al in de gaten gehouden”, zucht ze blij. Maria legt een verklaring af en wordt overgebracht naar het blijf-van-mijn-lijfhuis waar ze nu ruim een jaar zit. “Ik ben naar Europa gehaald door de grootste georganiseerde criminele bende uit Sao Paolo. Ik kwam om meer te verdienen als prostituée onder betere omstandigheden voor mij als transgender. Maar ik werd misbruikt, kon ontsnappen en werd weer misbruikt.”

Ze kijkt op en glimlacht: “Ik krijg nu hulp om een leven op te bouwen en medicatie om kalm te worden. Psychische hulp weiger ik nu nog. Mijn angsten zijn nog te groot om te confronteren. Eerst moet ik de rust vinden, dan pas heeft psychische hulp zin. En daarna? Daarna ga ik de prostitutie weer in; ik ken die baan en het werk op zich is nooit slecht voor me geweest. Wel zal mijn horizon veranderd zijn. Ik word eigen baas, ga werken onder mijn eigen voorwaarden. Straks kan ik mijn moeder eindelijk echt helpen.”

Waar had het anders kunnen gaan?

Mensenhandel is een veelkoppig monster dat zich schuilhoudt onder het oppervlakte van onze samenleving. Het richt zich op mensen in een kwetsbare positie. Mensenhandelaren maken daar op grove wijze misbruik van door slachtoffers aan zich te onderwerpen en uit te buiten. Het kent veel verschijningsvormen, die ook nog eens steeds veranderen. Het druist in tegen de meest fundamentele mensenrechten. Daarom dienen wij alles op alles te zetten om slachtoffers weerbaar te maken en te beschermen, en daders te stoppen en te straffen. Het verhaal van Maria maakt indruk. Dat zij transgender is maakte haar kwetsbaar. Zij greep alles aan om uit haar situatie te komen. Ook de mensenhandelaar zag haar kwetsbaarheid én dat hij geld aan haar kon verdienen. Ze werd zijn gebruiksvoorwerp. En dat is lucratief: drugs kun je maar één keer verkopen, maar van een mens kun je dag na dag misbruik maken. Naar schatting zijn er jaarlijks 2.750 mensen als Maria. Ze worden slachtoffer van grensoverschrijdende mensenhandel. Toch zien we ze heel vaak niet en kunnen ze nog te weinig op adequate bescherming rekenen. Dat moet anders.

Als ik verhalen van slachtoffers hoor, bedenk ik me daarom altijd: waar had het anders kunnen gaan? Hadden we het eerder kunnen zien en moeten reageren? Als gemeenteambtenaar, politiemann, buurtgenoot of stewardess? We moeten veel alerter zijn om signalen op te pakken. En dat kan alleen als méér mensen leren over hoe mensenhandel eruit ziet, en wat we kunnen doen om het te bestrijden.

Herman Bolhaar

Nationaal rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

A woman with long dark hair, wearing a black long-sleeved top and black pants, is sitting on a low stone wall. She is looking directly at the camera. To her left is a dense garden with various green plants and some purple flowers. To her right is a gravel path that leads into the distance. In the background, there is a modern building with large windows and more greenery. The overall scene is outdoors and appears to be a residential garden.

‘Zat ik in een vreemd land,
met iemand die drugs zat uit
te poepen. Zoiets had ik nog
nooit meegemaakt ...’

Ervaringsdeskundigen

Sommige slachtoffers van mensenhandel hebben een hbo-opleiding gevolgd en zijn officieel in dienst als ervaringsdeskundige. Dit betekent dat zij zich, met hun eigen kennis en ervaring als bagage, in de zorg professioneel inzetten voor lotgenoten. De kennis die zij inbrengen, overstijgt de ervaring van het individu omdat zij hun lotgevallen gebruiken in de ondersteuning en begeleiding van anderen die aan een vergelijkbare situatie ontsnapt zijn. Ook kunnen ervaringsdeskundigen de ontwikkelingen

binnen hulpverlenende instanties verder aanjagen. Onderzoek toont aan dat de inzet van de professionele ervaringsdeskundigen effectief kan zijn. Juist deze mensen kunnen de afstand tussen beleid en praktijk verkleinen. Zij zijn bruggenbouwers tussen beleidsmakers, hulpverleners en slachtoffers. Zij snappen wat slachtoffers meegemaakt hebben. De ervaringsdeskundigen worden, vanwege hun unieke kennis en ervaring, langzaam maar zeker steeds vaker ingezet.

Mohini
Daniëlle
Corazon
Nubia

‘Zo sterk en mooi dat jij uitgekozen bent’

Mohini | Nederland

Ze verkeerde drie jaar in de greep van een loverboy, maar wist zich te onttrekken aan zijn greep. Met vallen en opstaan vindt Mohini* een nieuw leven. Een leven waarin ze de kracht heeft om helemaal zichzelf te zijn en met haar verhaal andere slachtoffers te helpen hun leven weer op de rails te krijgen.

“Ik ben verliefd geworden op een jongen en dat pakte anders uit dan gedacht”, begint ze haar verhaal voorzichtig. Mohini laat een stilte vallen. “Dat is te kort, hè”, lacht ze dan en vervolgt: “Ik was twaalf en leerde een jongen kennen. Hij zat niet bij ons op school maar kwam op het schoolplein. Eerst werden we gewoon vrienden, maar na een tijdje kregen we een relatie. Het is verliefd worden zoals iedereen dat overkomt. Je bent er voor elkaar, je bent lief tegen elkaar. Er is niets dat je doet vermoeden dat er iets mis zou zijn.” Inmiddels gaat het thuis niet goed. “Mijn ouders zijn gescheiden en ik woonde bij mijn moeder. Zij had haar eigen problemen, waardoor zij mij niet

‘Hij voerde me dronken en liet me van alles gebruiken. De volgende ochtend werd ik wakker naast een onbekende man. Zonder mijn kleren aan’

goed kon steunen, en ik kon niet terecht bij mijn vader. Hij weet altijd alles zo te verdraaien dat het mijn schuld is. Als jij je thee laat vallen, ligt dat aan mij want ik heb met je afgesproken. Al die stress thuis leidde bij mij tot agressie.”

Ik kreeg het stempel agressief, maar was eigenlijk gewoon depressief. Maar goed, dat weet ik nu. In mijn pubertijd kreeg ik niet de hulp die ik nodig had. En natuurlijk was ik in die tijd ook manipulatief. Ik wist wat ik moest doen en zeggen om de aandacht weg te leiden. Zo wist niemand dat ik in een *gang* zat. En ik wilde ook niet dat iemand dat wist, want in die gang zaten mijn vrienden, dát was mijn familie.

Buiten mijn lichaam

Als ze eenmaal in aanraking komt met de politie wordt ze een tijdje uit huis geplaatst. Zodra ze terug is, spreekt ze weer met haar vriendje af. “Ik vertrouwde hem en hij kende mijn zwakke plekken. Ik ben gepakt op het feit dat ik heel zorgzaam ben. Daar komt bij, dat ik thuis nooit geleerd heb wat goede of slechte relaties zijn. Ik vermoedde niet dat er iets niet klopte. Maar die avond voerde hij me dronken en hij liet me van alles gebruiken. Ik was totaal van de wereld en de volgende ochtend werd ik wakker naast een onbekende man. Zonder mijn kleren aan. Ik zat van de ene op de andere nacht in de shit. Ik bevroor, was in shock. Ik ben naar huis gegaan en heb me wel vijftig keer gedoucht. Ik leefde een paar dagen als een zombie, alsof ik buiten mijn eigen lichaam was.”

Of ze iets had kunnen vermoeden, daarover is Mohini kort: “Absoluut niet. Een loverboy is niet dom. Hij denkt alleen aan zijn geld en doet alles om ervoor te zorgen dat je in zijn macht komt. Zij hebben geen geweten en niets is hun schuld. Als

jij voor hen valt, is dat jouw schuld. Ik had in mijn ogen een gezonde relatie tot die nacht.”

Ze wordt gedwongen voor haar vriendje te werken, net als enkele andere meisjes. “Hij wist waar mijn familie woonde, hij dreigde mijn nichtje en mijn moeder wat aan te doen. En toen ikzelf klappen kreeg, wist ik wat hen mogelijk te wachten stond. Dan laat je het wel uit je hoofd hem tegen te spreken.” Het is een harde wereld waarin ze terecht komt. Een wereld die gedomineerd wordt door seks, drugs en geweld.

Zelf pakt ze elke kans om in de luwte te blijven: “Daarmee maakte hij mij medeplichtig. Als ik nieuwe meisjes aanbracht, hoefde ik minder mannen te ontvangen. En ik reed ze naar afspraken. *Fucked up* natuurlijk, en ik moet er mee leren leven dat ik andere meisjes deze wereld ingetrokken heb, maar het was in die tijd puur lijfsbehoud. Vijf keer een meisje naar een klant rijden, betekende vijf klanten minder voor mij.”

Haar zorgzaamheid, het zwakke punt waarop ze eerst door haar loverboy gestrikt is, houdt haar drie jaar lang bij haar loverboy. “Hij wist dat ik hem niet wilde *snitchen* omdat hij dan in de gevangenis zou komen. Op het laatst was het niet meer uit liefde, maar ik verraadde hem niet. Het is vast een onbekend patroon uit mijn jeugd. Zover als ik me kan herinneren, ben ik altijd heel loyaal geweest naar anderen toe.”

Breekpunt

Toch komt er een breekpunt, een moment dat ze zich gedwongen voelt voor zichzelf te kiezen omdat ze er anders zelf aan kapot gaat. Er doet zich een kans voor, omdat haar loverboy op meer terreinen actief is. “Hij dealde en zijn loopjongens mochten gebruik maken van ons. Een jongen

koos mij voor zijn verjaardag. In het hotel zei hij: ‘Ik ga je hier uithalen.’ We hebben het kamermeisje geroepen en uitgelegd wat er aan de hand was. Ik mocht haar uniform aan en zo kon ik ontsnappen terwijl zij de politie waarschuwden.” Na een nacht rondzwerven, komt Mohini thuis. Waar ze slaande ruzie krijgt met haar vader. “Hij heeft een beetje last van eerwraak. Via de jeugdzorg ben ik vervolgens uit huis geplaatst in de crisisopvang in Hoenderloo. Maar het gekke is: ik stond nog niet in mijn kracht. Iemand pakte mijn hand en liet me vluchten. Ik was dus eigenlijk nog in de ban van mijn loverboy en stapte vervolgens ook weer in een nieuwe relatie die niet goed was. Die jongen misbruikte me, sloeg me en verkrachtte me. Het enige wat hij niet deed, was me verkopen. Steeds als ik weg wilde vluchten, dacht ik: maar wie moet er voor je koken als ik weg ben? En dan bleef ik. Tot hij me in een gewelddadige bui probeerde te wurgen. Op dat moment voelde ik echt iets in me veranderen. Ik voelde een kracht opkomen die me zei: wie is dit dat hij me iets kan maken?”

Dat is het moment waarop Mohini werkelijk kan breken, echt los kan komen van haar leven in de ban van foute jongens. “Toen kwam ik in mijn kracht te staan. Zolang jij in de ban bent van je liefde, strijd levert met je emoties, in je honeymoonfase bent, kun je niet loskomen van hem. Je hulpverlener kan zeggen dat je loverboy een klootzak is, maar dat komt niet aan zolang je verbondenheid voelt via die emoties. Je komt pas vrij als je loverboy geen macht meer over je heeft. En dan moet je beschermd worden tegen hem om te zorgen dat je uit zijn macht blijft. Dat vergt heel veel geduld. Slachtoffers zijn jarenlang bezig geweest met overleven en hebben een harnas om zich heen gebouwd. Daar kom je niet zomaar doorheen. Verwacht geen vertrouwen, maar probeer een respectvolle band te hebben met slachtoffers. Al die tijd zijn zij behandeld als stront. Door een respectvolle band op te bouwen, verras je ze.

Maak daarbij duidelijk: je was verliefd en dat pakte verkeerd uit. Zoek naar patronen: waardoor kwam het? Wat miste je of had je juist teveel? En draai het eens om ... jij bent zo sterk en zo mooi, dat jij uitgekozen bent. Ze hebben jou bewust uitgekozen. Dat is een inzicht waarmee je weer van jezelf kunt gaan houden en je jezelf weer kunt leren ontplooien.”

Of ze inmiddels zelf zover is dat ze weer helemaal onbevangen in het leven kan staan, vindt Mohini lastig te zeggen. Ze geeft trainingen en workshops rond veiligheid, waaronder gevaren van loverboys, aan hulpverleners die werken met kwetsbare jongeren. En ze voelt zich krachtig en vrij. Maar of dat het dan is? Ze steekt haar arm uit en toont een van haar tatoeages:

Freedom;

“Ik ben vrij maar ben nog steeds op zoek naar de vrijheid die je nodig hebt om te kunnen leven. Dat is de puntkomma. Ik kom uit voor wat me overkomen is. Ik weet dat ik daarom soms nagekeken wordt in mijn gemeenschap. Maar uiteindelijk kun je alleen jezelf die vrijheid geven. Niemand anders kan dat voor je doen.”

‘Ik ben vrij maar ben nog steeds op
zoek naar de vrijheid die je nodig
hebt om te kunnen leven’

FREEDOM;

‘De grootste vrijheid die je kunt hebben, is te leven zonder geheimen’

Daniëlle | Nederland

Hulpverleners die haar niet wilden laten gaan voor ze de demonen uit haar verleden onder ogen had gezien. Het was de doorbraak die Daniëlle nodig had. En hoewel ze het nog altijd lastig vindt om haar eigen verhaal onomwonden te vertellen, is ze nu als ervaringsdeskundige een baken van hulp en een voorbeeld voor andere vrouwen die hun leven weer in eigen hand willen nemen.

Sinds haar 28ste werkt Daniëlle als ervaringsdeskundige bij Fier, een organisatie die zich richt op het stoppen van geweld en afhankelijkheid. Daniëlle: “Naast seksuele uitbuiting, valt hier onder meer ook eergeweld en geweld tegen tienermoeders en kinderen in de zorg onder.” Hoe het is om onder dat juk te leven, weet ze maar al te goed. Ook haar leven werd namelijk lange tijd gedomineerd door geweld en uitbuiting.

“Niet in mijn eigen familie, hoor”, begint ze haar verhaal. Er zit een lichte trilling in haar stem. “Ik kom uit een warm nest, met lieve ouders en veel broertjes en zusjes. Tot mijn zevende of achtste was

‘De nooddeuren klapten als het ware open; alle pijn en verdriet kwamen bloot te liggen’

mijn ontwikkeling normaal. Wij woonden in een klein dorpje en voor ons huis was een speeltuin. Iedereen lette daar eigenlijk altijd wel op elkaars kinderen. Maar die dag was ik helemaal alleen, geen van mijn vriendinnetjes was er.”

Ze slikt, heeft het zichtbaar moeilijk met dit stuk van haar levensverhaal. Dit is iets wat ze bijna haar hele leven voor zich gehouden heeft, maar ze wil het niet meer verzwijgen. Het is een wezenlijk onderdeel van haar verhaal en het is iets dat haar leven tot voor kort bepaalde. “Een man van ongeveer twintig jaar oud greep mij daar in de speeltuin. Ik heb mezelf kunnen redden door zijn bril te grijpen en weg te gooien. Ik ben naar huis gerend en nam me voor dit nooit tegen iemand te vertellen. Seksualiteit in wat voor vorm dan ook werd bij ons in huis niet besproken. Mijn ouders zaptten weg als er in Goede Tijden Slechte Tijden gezoend werd. Ik was bang dat ik de schuld zou krijgen dat ik was aangerand.”

Liefde en geweld

In haar pubertijd krijgt ze echter problemen. Ze is depressief en vertoont agressief gedrag. “Ik had het verleden zover weggestopt, dat ik geen connectie maakte tussen mijn puberproblemen en het voorval in de speeltuin”, stelt ze. Het gaat van kwaad tot erger, mede omdat de hulp die Daniëlle aangeboden krijgt zich richt op actuele zaken als haar spijbelen en blowen. En omdat daar niet de oorzaak van het probleem ligt, biedt het ook geen oplossing. Sterker: ze krijgt steeds meer het gevoel dat het allemaal aan haarzelf ligt.

Ze verlaat haar ouderlijk huis op haar zestiende. “Ik ging weg met ruzie. Eerst zwierf ik wat rond en ik sliep steeds bij andere vrienden en kennissen. Het was een destructief leven. Ik voelde me donker en duister.” Na een jaar komt ze in een opvanglocatie terecht en het lijkt in eerste instantie wat beter te

gaan. Maar als ze na een jaar een eigen huisje krijgt, glijdt Daniëlle langzaam weer af. “Ik woonde in een niet zo goede buurt en maakte kennis met een foute jongen. Ik werd vreselijk verliefd op hem en hij wist me in te pakken met cadeautjes en een prachtig toekomstbeeld. Hij isoleerde me van mijn sociale contacten en mijn familie. Al snel was hij de enige met wie ik nog contact had.”

Haar vriend trekt bij haar in en zadelt hen beide op met grote schulden. “Dan keek hij me aan en zei: ‘Do what you gotta do.’ Hij gaf mij steeds meer het gevoel dat ik de aanleiding voor onze problemen was en dat ik er iets aan kon doen. Hij manipuleerde me zo, dat ik me echt verantwoordelijk voelde. Dat is een combinatie van liefde en geweld; zo sterk aantrekken en afstoten tegelijk dat je niet goed meer kunt nadenken. Ik werd geslagen en vervolgens met liefde overladen en aangesproken op het toekomstbeeld dat ik voor ons zag. Dat doet iets met je hoofd. Wat het nog verwarrender maakte, is dat hij ook anderen het gevoel wist te geven dat het mijn schuld was dat we in de problemen zaten. En dan heb je niemand meer om bij te verifiëren of het klopt wat je overkomt.”

Uiteindelijk komt Daniëlle in de prostitutie terecht: “Dat was de uitweg uit onze schulden. En ik was zo in de war, mijn situatie was zo slecht, dat het me niet veel meer kon schelen wat me overkwam. Als je me het toen had gevraagd, had ik je verteld dat het mijn keuze was. Ik leefde alleen nog om het hem zo makkelijk en aangenaam mogelijk te maken en als ‘het werk’ daarvoor nodig was, dan deed ik dat. Er was voor mij op dat moment geen hoop dat mijn leven beter zou worden en er zijn wel momenten geweest dat het me weinig uitmaakte of ik wel of niet zou blijven leven.” Het is een conclusie die haar nu nog altijd tot tranen roert.

Breuk met het verleden

En dan is er dat keerpunt in haar leven. In een vlaag van woede duwt haar vriend haar van de trap. “Ik kwam echt hard terecht. En in plaats van naar me om te kijken, stapte hij over me heen en liep weg. Toen besepte ik: er is geen toekomst voor ons.” Zich losweken uit haar uitzichtloze situatie blijkt vervolgens knap lastig. “Via een oplettende buurman kwam ik in contact met Veilig Thuis, die de druk op mij opvoerde elk geval van geweld te melden. Dat stuitte me tegen de borst. Ik wilde mijn vuile was niet buiten hangen en ik was er stellig van overtuigd dat de politie per definitie te laat zou zijn om hem te betrappen. En als er geen ooggetuigen zijn, is het zijn woord tegen het mijne. Toch deed ik het braaf – iets waar ik behoorlijk wat klappen voor heb geïncasseerd. Ik heb wel vijftig keer gebeld. De laatste keer stond de politie binnen twee minuten op de stoep met twee auto’s en twee motoren. Dat was het moment dat mijn vriend zijn spullen pakte en vertrok. Hij is naar de andere kant van het land gegaan en ik heb nooit meer contact gehad met hem.”

De weg omhoog

“Fysiek ontstond er rust, maar ik zat vast in mijn hoofd. Ik was niet in staat na te denken. Het enige dat ik zeker wist, was dat ik wilde stoppen met de hulpverlening van Veilig Thuis. Ik voelde dat zij me niet verder konden helpen. De hulpverlener keek me aan en zei: ‘Ik snap dat je dit zegt, maar jij bent nog niet klaar. Stap in mijn auto en laat me je ergens heen brengen waar ik denk dat ze je wél kunnen helpen.’

Ik heb hem nooit meer gezien maar ik ben hem eeuwig dankbaar. Hij bracht me naar Fier, naar exact dit pand. De tweede medewerker die ik tegenover me kreeg, roerde nonchalant in haar thee en keek me strak aan. Ze had mijn dossier voor zich liggen en zei: ‘Een pittig verhaal. Vertel eens, is er soms iets dat je nooit iemand hebt verteld?’ Ik brak, wist direct wat ze bedoelde. De nooddeuren klapten als het ware open; alle pijn en verdriet kwamen bloot te liggen. Ik weet nog dat ik dacht: als jij dit kan zien

zonder mij verder te kennen, dan blijf ik zitten en ga jij me helpen.”

De behandeling die Daniëlle vervolgens krijgt, stelt haar in staat haar gewone leven weer op de rit te zetten. “Ik leerde de pijn en het verdriet een plek te geven in mijzelf en zo ontstond er rust en ruimte in mijn hoofd om weer te genieten van kleine dingen. En toen dacht ik ineens: zou Fier er open voor staan dat ik bij hen kom werken?”

Ze trekt de stoute schoenen aan en stelt de vraag aan haar psycholoog bij Fier. “Zij stelde: wat zou je ervan vinden om je ervaringen te delen? Ik heb er heel lang over nagedacht, maar besepte me dat de grootste vrijheid die je kunt hebben, is te leven zonder geheimen. Ik heb vijftien jaar een geheim bij me gedragen dat me kapot gemaakt heeft. Het voelt zo goed te mogen zijn wie je bent zonder dat wat je hebt meegemaakt je omklaaghaalt als persoon. Dus ik heb een hbo-opleiding gevolgd – iets dat ik nooit voor mogelijk had gehouden toen het zo slecht met me ging – en ben ervaringsdeskundige geworden.”

Clënten het gevoel geven dat zij zich niet hoeven te schamen, doordat er iemand tegenover hen zit die iets vergelijkbaars heeft doorgemaakt. Inzicht geven dat ze niet de enigen zijn die uitgebuit zijn en dat er een positieve toekomst mogelijk is. Dat het mogelijk is uit je leven van uitbuiting, prostitutie en mishandeling te stappen. “Die inzichten kan ik cliënten geven. Ik loop een stukje met hen mee in hun herstel. Ik ondersteun hen bij het ontdekken van een nieuw perspectief. Wat mij is overkomen heb ik ten goede gekeerd en mijn ervaring zet ik in om andere slachtoffers te helpen een betere toekomst te bereiken. Mijn eigen situatie is zo slecht geweest ... Dat ik nu anderen kan helpen uit diezelfde ellende te komen, voelt als een enorme rijkdom. Ik word er elke dag weer blij van dat mijn ervaringen anderen kunnen helpen.”

A photograph of a woman with long blonde hair, wearing a grey patterned sweater, black pants, and black boots, leaning against a dark blue wall. Behind the wall is a modern building with a white facade and several windows. The ground is paved with gravel.

‘Zo sterk aantrekken en afstoten
tegelijk dat je niet goed meer
kunt nadenken; dat doet iets
met je hoofd’

‘Ik voelde dat mijn verhaal anderen kan helpen’

Corazon | De Filippijnen

Begin oktober 2015 vertelt ze leden van de Tweede Kamer dat uitbuiting van huishoudelijk werkers door buitenlandse diplomaten gelijkstaat aan moderne slavernij. Corazon Espanto werkte zelf dag en nacht, kreeg te weinig betaald en mocht de residentie waar ze werkte niet verlaten. Zij weet dus waar ze het over heeft. En als ze spreekt, voel je de kracht achter haar missie om andere slachtoffers van arbeidsuitbuiting te helpen. Maar vóór ze die kracht in haarzelf vond, moest ze door een jarenlange hel.

De vingers van Espanto, een kleine vrouw met priemende sprankelogen, zijn kromgetrokken, knokig en stram. De pijnlijke sporen van de vele jaren dat zij het huishouden van een Saoedische diplomaat deed. Het leek in eerste instantie nog zo’n goed idee toen ze de tip kreeg te gaan werken in het buitenland. De Filippijnse, moeder van zeven kinderen, werkte als naaister om het hongerloontje van haar man aan te vullen. “Soms hadden we niet meer dan twee pesos, waarvan we dan vier biscuitjes kochten.

Die braken we in stukjes en aten we met zijn negenen op als avondeten. Ik voelde me gelukkig toen ik de kans kreeg in het buitenland te gaan werken. Ik zou 350 dollar per maand gaan verdienen. Voor ons is dat echt een kapitaal.”

Ze tekent een blanco papier waarop in Saoedi-Arabië haar contract geprint zal worden en gaat naar de golfstaat. Ze komt in Jeddah terecht, bij de minister van Landbouw en Waterstaat in huis. “Op het vliegveld kreeg ik mijn contract en de eerste betaling van 350 dollar. Ik vond het verschrikkelijk om bij mijn kinderen weg te zijn, maar mijn man en ik hadden dit geld nodig om hen een betere toekomst te geven. Die gedachte heeft me altijd op de been gehouden.”

So far so good. Maar vanaf de volgende maand krijgt ze nog maar 250 dollar. Ze accepteert het, want dat is nog steeds veel geld voor haar. Maar ook het werk blijkt anders dan verwacht. “Ik dacht dat ik als naaister zou werken, maar ik moest alles doen. Ook schoonmaken, de kinderen verzorgen, naar school brengen en ophalen en ik moest altijd hun tassen sjouwen. Ik stond elke dag om halfzes op en werkte twaalf tot veertien uur achter elkaar. Daarna moest ik altijd klaarstaan voor het geval de familie me nodig had.”

Ze werkt ruim vier jaar onafgebroken en komt nooit buiten de woning van de minister. “Ik mocht alleen het dakterras op. Buiten was het niet veilig voor me, zei mijn baas. Maar daar zat ik dan ’s avonds en huilde over mijn lot.” Als haar baas ambassadeur wordt in Nederland, krijgt Espanto te horen dat ze mee mag. “Geweldig vond ik dat, want ik dacht dat ik meer vrijheden zou krijgen, meer zou gaan verdienen en af en toe naar buiten zou mogen.”

Alles met de hand

Ook nu blijkt de werkelijkheid minder rooskleurig dan de hoop. Ze krijgt vijftig dollar per maand extra, nog altijd minder dan haar oorspronkelijk werd beloofd. Meer vrijheden zitten er ook niet in. Erger nog, als de ambassadeur van huis is, krijgt Espanto

zware extra klussen, als de vloerbedekking in heel het huis met de hand reinigen. En bij feesten in de residentie, de ambtswoning van de ambassadeur waar soms wel vijfhonderd mensen komen, moet ze alles zelf met de hand wassen: “De vaatwasser maakte het servies kapot, zeiden ze tegen me.” Ze legt haar vervormde handen op tafel: “Maar om mijn handen bekommerden ze zich niet.”

In 2007 mag Espanto eenmaal terug naar de Filipijnen. Ze gaat drie weken, maar denkt er niet aan te vluchten voor de Saoedische familie. Het is de enorme loyaliteit die in haar bloed zit; bijna alsof ze het Stockholm Syndroom heeft. Maar ook het feit dat ze naar Filippijnse maatstaven veel verdient, en ze op de Filippijnen geen kans zal hebben zo goed te verdienen, drijft haar terug in de handen van haar uitbuiters. Het leven binnen de vier muren van de residentie blijft hardvochtig: “Ik kreeg alleen restjes te eten. Als ik brood pakte, werden ze boos. Dus ik dacht: brood in Nederland zal wel heel erg duur zijn! Alleen als ik van brood een taartbodem moest maken, kon ik wat korstjes eten.”

Keerpunt

Espanto heeft collega's, vrouwen zonder verantwoordelijkheid voor een eigen gezin. Als twee van hen terugkeren naar de Filippijnen, ziet Espanto een kans om twee van haar kinderen naar Nederland te halen en extra te verdienen. “De omstandigheden waren niet goed, maar wist ik veel wat een normaal salaris in Nederland was. Ik wilde voor mijn gezin zorgen en met twee kinderen naast me kon dat nog beter. Met zijn drieën konden we een fortuin verdienen, dacht ik.”

Haar oudste zoon en dochter komen over, maar dat zal een keerpunt vormen in de manier waarop zij naar haar werk kijkt. “Ik was gelukkig dat zij bij mij waren, maar al snel gingen ze klagen. ‘Mama, hoe kun je zo hard werken zonder vrijheden? Hoe kun je bedorven restjes uit de prullenbak halen, omdat we anders hongerlijden?’ En ik zag dat ze veel te hard werkten.”

‘De omstandigheden waren niet goed, maar wist ik veel wat een normaal salaris in Nederland was’

Eerst vraagt ze haar kinderen om geduld, omdat ze het geld nodig hebben: “Maar mijn dochter zei: ‘Mama, we zijn gek. Iedere dag moeten we vroeg opstaan en hard werken, ’s nachts moeten we ook beschikbaar blijven voor het geval het gezin ons nodig heeft.’ Ik ging me schamen voor de situatie en dacht: misschien hebben ze gelijk en klopt het niet wat hier gebeurt.”

Een uitweg

Ze breekt uiteindelijk als haar zoon het groen uitgeslagen zwembad in de tuin moet schoonmaken. “Met een borstel in zijn hand dook hij steeds weer onder en kwam boven om lucht te happen. Naar boven, naar beneden. Urenlang, zonder pauze. En later wees hij naar een vogeltje in een boom in de tuin en vroeg of hij die mocht vangen om hem te temmen. Mijn god, dacht ik, we worden inderdaad gek hier!” Na ruim vijf jaar werken in de residentie in Nederland, staat ze haar zoon toe een uitweg te zoeken. Al heeft de ambassadeur hun paspoorten en verblijfsvergunningen, ze willen weg. “Via een huishoudster in een aangrenzende residentie probeerden we contact te leggen met een advocaat. Hij zei: ‘Zolang je binnen bent, kan ik niets voor je doen. Het is Saoedisch grondgebied. Kom naar buiten en ik kan iets voor je betekenen.’ Maar hoe dan? En wat als we eenmaal buiten zouden zijn? Ik kende het land noch de gewoonten, dus ik was doodsbang.”

Toch wagen ze de stap in het ongewisse. Haar zoon zet ’s nachts de elektronische vergrendeling van de poort uit, zodat ze deze kunnen openduwen en muisstil verlaten ze het terrein. Ze gaan niet naar de advocaat uit angst voor represailles van de ambassadeur; ze weten contact te leggen met de Filippijnse gemeenschap en duiken onder.

Na drie jaar onderduiken, durft Espanto eindelijk voor haar verhaal uit te komen. “Ik moest de kracht in mijzelf vinden, maar ik begreep dat er velen zijn zoals ik, die onder dwang te veel werkten onder te slechte omstandigheden. Ik voelde dat mijn verhaal anderen kan helpen in te zien dat ook zij kunnen opkomen voor hun rechten. Als ik de kans heb, bezoek ik mijn gezin in de Filippijnen maar ik weet dat ik hier harder nodig ben.”

Boos op de ambassadeur en zijn gezin is ze niet meer: “Met naam en toenaam is hij bekend als een uitbuiters. Elke dag heeft hij er last van, ook al is hij niet veroordeeld voor zijn daden. Ik kijk niet meer naar mijn verleden maar richt me op de toekomst van mijzelf en andere slachtoffers.” Ze werkt nu als vrijwilliger voor FairWork, een stichting die slachtoffers van arbeidsuitbuiting helpt. Haar strijd is nog niet gestreden. Neem alleen al het feit dat er vaak fictieve contracten zijn, zodat het lijkt alsof alles correct geregeld is. Het is een probleem dat moeilijk op te lossen is.

Een ding is echter duidelijk: met Espanto als ervaringsdeskundige hebben uitgebuite huishouders een troef in handen: ze weet waar ze het over heeft en ze laat niet meer los. Dankzij de tengere Filippijnse moeder staat arbeidsuitbuiting door buitenlandse diplomaten op de Haagse politieke agenda.

‘Ik vond het verschrikkelijk om bij mijn kinderen weg te zijn, maar mijn man en ik hadden dit geld nodig om hen een betere toekomst te geven; die gedachte heeft me altijd op de been gehouden’

‘Het heeft me lange tijd gekost mijn zelfvertrouwen te hervinden’

Nubia | Nederland

Op haar negende kwam ze op straat terecht. Op haar dertiende werd ze de prostitutie in gedwongen. Toen ze zestien was, trouwde ze. Om een paar jaar later te scheiden en het verleden definitief achter zich te laten. Zonder hulp van anderen wist ze een jong leven vol ellende te verwerken en nu helpt ze anderen die uitgebuit worden. Wie van de naakte feiten in Nubia's* verhaal geen koude rillingen op zijn rug krijgt, heeft geen gevoel in zijn donder. Toch zit haar relaas ook vol hoop, strijd en bovenal de kracht om nooit, maar dan ook nooit op te geven.

Nubia neemt plaats op een terrasje in het warme zonnetje. Een briesje strijkt door haar gitzwarte haren. Om ons heen spreken de terrasgangers onder het genot van een kopje koffie of een koud wit wijntje – het is tenslotte mooi weer – over dagelijkse dingetjes. Hoe het vanmorgen in de sportschool was, die leuke jongen van gisteravond in de kroeg of die eerste date die in de soep liep. Niets aan het handje.

‘Als ervaringsdeskundige weet ik hoe ik voorbij de muur kan komen die je noodgedwongen optrekt als je uitgebuit wordt’

Tot Nubia, bedachtzaam haar woorden kiezend, begint te vertellen. Haar verhaal valt nogal uit de toon tussen al die onbezorgdheden om haar heen. En even voor de duidelijkheid: haar verhaal speelt zich dus gewoon af in ons aangeharkte Nederland, waar we leven in de blijde overtuiging dat we alles tot in de finesses hebben platgeorganiseerd.

“Mijn vader is Egyptisch en mijn moeder Nederlands. Mijn jeugd was heel instabiel; een moeder met onverwerkte jeugdtrauma’s en een vader die enkel oog heeft voor mijn broer. De zoon zet de naam van de familie voort, de dochter niet en die hangt er dus maar wat bij. Mijn ouders scheidden, mijn vader betaalde geen alimentatie waardoor mijn moeder de criminaliteit in ging om in ons levensonderhoud te voorzien. Zij was vaak van huis en ik was meer en meer op straat te vinden. Tot ik helemaal niet meer thuiskwam.

Als negenjarig dak- en thuisloos meisje in een grote stad is het survivallen. En ben je erg ontvankelijk voor mensen die aardig tegen je doen. Ik wilde gezien en gehoord worden, ik wilde de aandacht en erkenning die ik thuis niet kreeg. Ik maakte kennis met een jongen die mij precies dat gaf.

Stempel

Na een tijd, ik was inmiddels dertien, kwam het aapje uit de mouw en bleek hij me voor iets anders nodig te hebben. Hij kroop in mijn brein en manipuleerde mijn hele hebben en houden. En dan ben je heel kwetsbaar. Hij liet een tatoeage in mijn nek zetten; zijn stempel noemde hij dat. Het kenmerk dat ik zijn bezit was. Daarna zette hij me op een tippelzone. Daar was een huiskamer waar je condooms kon halen en eventjes kon uitrusten. In die huiskamer sprak ik met andere dames en medewerkers,

al vertelde ik nooit alles. Ik keek wel link uit; ik wilde geaccepteerd worden, anders is je leven helemaal zwaar op de tippelzone.

Toch is het gek dat nooit iemand vraagt eens plaatste bij mijn aanwezigheid. Met make-up, lenzen en een pruik kun je veel doen, maar ik was zwáár minderjarig. Het gaat er bij mij niet in dat niemand zich afvroeg of ik oud genoeg was om daar te mógen zijn. En de controles die er waren, stelden niks voor: de ambtenaren gingen liever over je heen dan dat ze je legitimatie zagen. Als iemand de moeite had genomen echt te kijken, dan hadden ze het aan me gezien.

Arrestatieteam

Ik kon ontsnappen door een klant. Hij zei: ‘Ik heb een vrouw en kinderen en kan het risico niet nemen dat ikzelf ergens in betrokken word, maar ik haal jou hier weg. Jij hoort hier niet.’ Hij heeft me verstoppt in zijn kofferbak en zette me af bij een politiebureau zodat ik aangifte kon doen. En toen was het mijn woord tegen dat van mijn loverboy ... Hij kon niet veroordeeld worden. Hij kreeg een straatverbod, wat hij makkelijk omzeilde door de auto van zijn neef te pakken om me te bedreigen. In de tussentijd, mijn ouders konden niet voor mij zorgen en ik was nog minderjarig, werd ik in een jeugdgevangenis gezet. Die doubleren als internaat, maar in de praktijk zat ik er als slachtoffer mooi tussen allemaal jeugdige criminelen. Alsof ik gestraft werd.

Na mijn tijd in de jeugdgevangenis, kon ik naar Rotterdam met een meisje dat ik daar intern had leren kennen. In die stad werd ik verliefd. Ik kwam bij zijn ouders thuis en voor de eerste keer in mijn leven voelde ik me ergens thuis, kreeg ik aandacht en bescherming. En door met hem te trouwen, kon ik mij ook definitief ontworstelen aan de greep van mijn loverboy.

Achteraf gezien was het vooral een vlucht. En ik klaagde niet. Ik had toch geluk gevonden? Dus bleef ik achter hem staan, ook toen er problemen kwamen. Tanden op elkaar en wachten op betere tijden, was mijn idee. Hij had drugsproblemen en was gokverslaafd, kwam in aanraking met andere vrouwen en belandde in het criminele circuit.

Ik was gekluisterd aan huis en werd zowel geestelijk als lichamelijk mishandeld. Hoe fout het was en hoe slecht de situatie voor mijzelf was, zag ik pas in toen de politie een inval deed. ’s Morgens vroeg werd ik van mijn bed gelicht door een arrestatieteam, mannen met bivakmutsen op. Slaapdrongen en in paniek kreeg ik een zak over mijn hoofd en werden we afgevoerd. Hij belandde in een cel en ik kon vluchten uit mijn huwelijkse gevangenis.

Straatwijsheid

Het heeft me lange tijd gekost mijn zelfvertrouwen te hervinden, überhaupt mijzelf terug te vinden. Ik was een vrouw die aan de buitenkant leefde, maar vanbinnen dood was. Passende hulpverlening heb ik nooit gehad, ik heb het allemaal zelf gedaan. Ik ging in de horeca werken, verdiende genoeg geld om een huisje te huren en te studeren. Zo heb ik mijzelf opgericht en ben ik er bovenop gekomen. Ik heb af en toe op het punt gestaan om alles op te geven. Ik heb gedacht: laat maar, want wat voor zin heeft het? Maar ik heb doorgezet. Kop en schouders eronder en knokken, want er is niemand anders die dat voor je doet. Zo ben ik opgegroeid en daar heb ik nu profijt van want nu kan ik er ook zijn voor andere slachtoffers.

Ik ben persoonlijk begeleider bij een hulporganisatie. Zo kan ik zelf een hand op iemands schouder leggen of een luisterend oor bieden. De dingen die er voor mij nooit waren toen ik ze zo hard nodig had. Als ervaringsdeskundige weet ik hoe ik voorbij de muur kan komen die je noodgedwongen optrekt als je uitgebuit wordt. Ik zie dat ik meerwaarde heb; ik sla een brug tussen slachtoffer en hulpverlener. Ik heb de straatwijsheid die slachtoffers ook allemaal

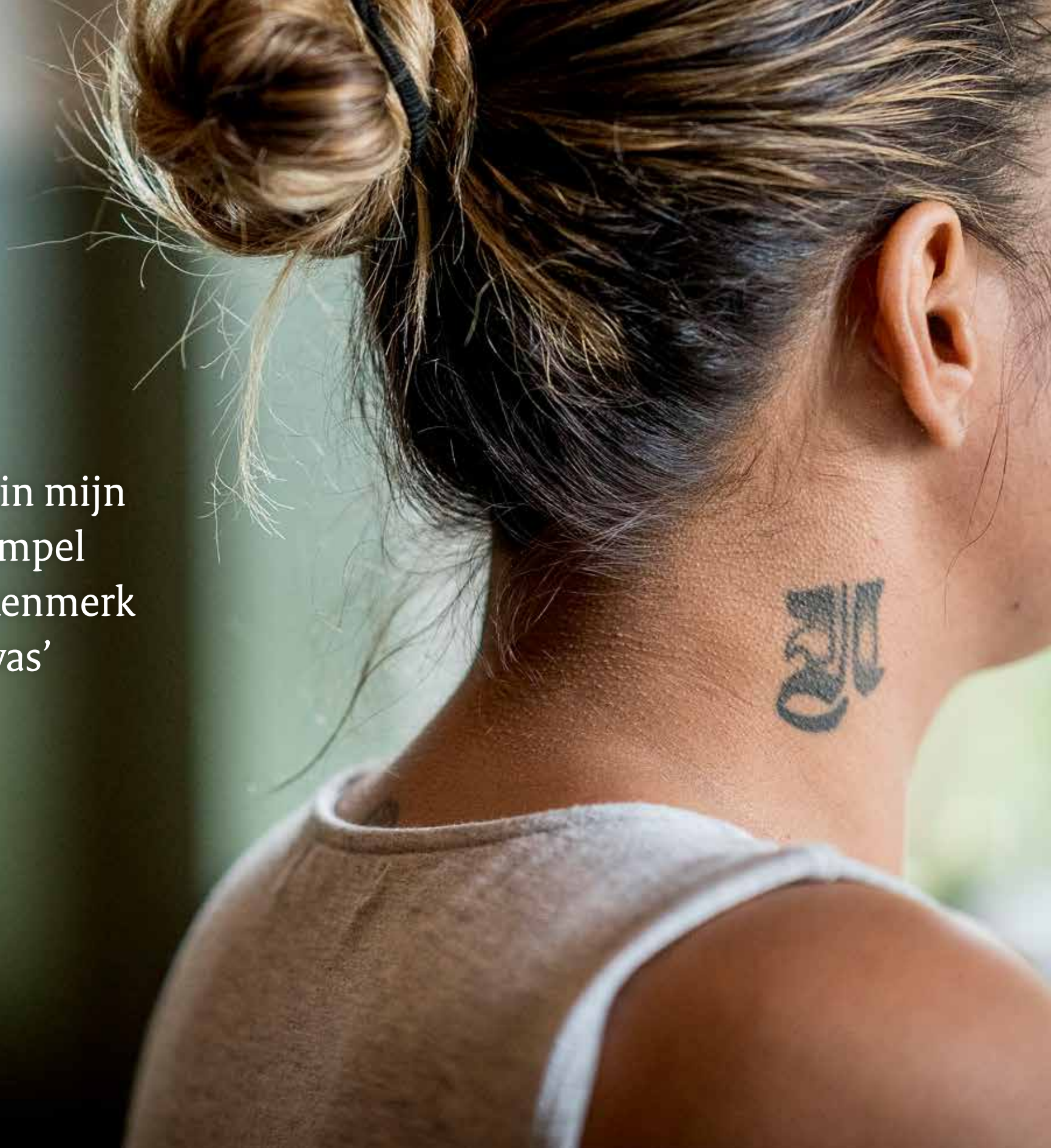
hebben om niet ten onder te gaan aan de situatie waarin ze zitten. Wie het niet heeft meegemaakt, weet niet echt hoe diep de ellende is waarin je zit. Ik weet uit ervaring hoe hard je moet knokken om te overleven. Ik weet dat je geen emoties kan tonen want wie zwakte toont, wordt vertrapt.

Toeristische attractie

Mijn werk is nodig; er is nog een hoop te winnen. Kijk naar raamprostitutie in ons land, en zeker een plek als de Wallen in Amsterdam. Je gaat mij niet vertellen dat er vrouwen zijn die op jonge leeftijd denken: ik word sekswerker! De meeste meiden achter de ramen kampen met jeugdtrauma’s en, eenmaal gewend aan het geld, denken ze: nou ja, ik doe dit werk nu toch al. Begrijp me niet verkeerd, ik weet ook dat er behoefte is aan sekswerk en dat de overheid het daarom toestaat. Dat is prima, maar reguleer het dan echt. Maak er geen toeristische attractie van, want dat zijn de Wallen. Doe het in de beslotenheid van clubs. Dan kun je de boel beter reguleren en haal je een belangrijke oorzaak voor seksuele uitbuiting weg.”

** Deze naam is gefingeerd. Nubia’s echte naam is bekend bij de auteur.*

‘Hij liet een tatoeage in mijn
nek zetten; zijn stempel
noemde hij dat. Het kenmerk
dat ik zijn bezit was’

Meer informatie

Wil je meer weten over mensenhandel en de ondersteuning van slachtoffers, ga dan naar www.wegwijzermensenhandel.nl. Lees ook *UITGEBUIT - Ervaringen met hulp aan loverboyslachtoffers*.

Colofon

Uitgave

Ministerie van Justitie en Veiligheid in samenwerking met de partijen in het programma Samen tegen Mensenhandel
November 2019

Teksten

Sander Grip

Fotografie

Valerie Kuypers

Vormgeving

Tappan Communicatie

Druk

OBT

© Ministerie van Justitie en Veiligheid

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

